

MAGYAR AFRIKA TÁRSASÁG
AFRICAN-HUNGARIAN UNION

AHU MAGYAR AFRIKA-TUDÁS TÁR
AHU HUNGARIAN AFRICA-KNOWLEDGE DATABASE

SUHA György szerk.:

Magyarország Afrika-politikája

(az írásba foglalt előadás-szövegek szerzői:

Eredeti közlés/Original publication:

kézirat, 2004-ben rendezett tudományos tanácskozás dokumentumai

Elektronikus közlés/Electronic publication:

AHU MAGYAR AFRIKA-TUDÁS TÁR – 000.000.296

Dátum/Date: 2013. május/May 03.

Az elektronikus közlést előkészítette

/The electronic publication prepared by:

B. WALLNER, Erika és/and BIERNACZKY, Szilárd

Hivatkozás erre a dokumentumra/Cite this document

Suha György szerk.: Magyarország Afrika-politikája (tudományos tanácskozás dokumentumai), *AHU MATT*, 2013, **pp. 1–65. old.**, No. 000.000.296,

<http://afrikatudastar.hu>

Eredeti forrás megtalálható/The original source is available:

elektronikus kézirat az Afrikai Kutatási és Kiadási Program Archívumában

Kulcsszavak/Key words

az EU-tag Magyarország és a szubszaharai Afrika, humanitárius segítségnyújtás és a szubszaharai Afrika, gazdasági fejlődés Dél- és Kelet-Afrika országaiiban, Afrika és a globalizáció, lehetőségek Angola és Magyarország kétoldalú kapcsolataiban, Nigéria külpolitikai stratégiája, a dél-afrikai térség politikai természetrajza, tudásalapú kapcsolatépítési lehetőségek Afrikában,

a nyugat-afrikai régió geopolitikai folyamatai, Nyugat-Szahara függetlenségének politikai esélyei, az Afrikai Unió szerepe a terrorizmus elleni harcban, EU member Hungary and sub-Saharan Africa, economic development in the countries of South and East Africa, Africa and the globalization, opportunities in bilateral relations between Angola and Hungary, strategy of Nigerian foreign policy, political „natural history” of Southern African region, knowledge-based networking opportunities in Africa (for Hungary), the West-African region’s geopolitical processes, chances of the political independence of Western Sahara, the role of the African Union in the fight against terrorism

 AZ ELSŐ MAGYAR, SZABAD FELHASZNÁLÁSÚ, ELEKTRO-
 NIKUS, ÁGAZATI SZAKMAI KÖNYV-, TANULMÁNY-, CIKK-
 DOKUMENTUM- és ADAT-TÁR/THE FIRST HUNGARIAN FREE
 ELECTRONIC SECTORAL PROFESSIONAL DATABASE FOR
 BOOKS, STUDIES, COMMUNICATIONS, DOCUMENTS AND
 INFORMATIONS

* magyar és idegen – angol, francia, német, orosz, spanyol, olasz és szükség szerint más – nyelveken készült publikációk elektronikus könyvtára/writings in Hungarian and foreign – English, French, German, Russian, Spanish, Italian and other – languages

* az adattárban elhelyezett tartalmak szabad megközelítésűek, de olvasásuk vagy letöltésük regisztrációhoz kötött/the materials in the database are free but access or downloading are subject to registration

* Az Afrikai Magyar Egyesület non-profit civil szervezet, amely az oktatók, kutatók, diákok és érdeklődők számára hozta létre ezt az elektronikus adattári szolgáltatását, amelynek célja kettős, mindenekelőtt sokoldalú és gazdag anyagú ismeretekkel elősegíteni a magyar afrikaisztikai kutatásokat, illetve ismeret-igényt, másrészt feltárni az afrikai témájú hazai publikációs tevékenységet teljes dimenziójában a kezdetektől máig./The African-Hungarian Union is a non-profit organisation that has created this electronic database for lecturers, researchers, students and for those interested. The purpose of this database is twofold; on the one hand, we want to enrich the research of Hungarian Africa studies with versatile and plentiful information, on the other hand, we are planning to discover Hungarian publications with African themes in its entirety from the beginning until the present day.

MAGYARORSZÁG AFRIKA-POLITIKÁJA*

(összeállította: SUHA György)

Tartalom

- Suha György: Megnyitó
Várkonyi László: Az EU-tag Magyarország és a szubszaharai Afrika
Mádi László: Korreferátum
Fodor Erika: A humanitárius segítségnyújtás és a szubszaharai Afrika
Nyíri Iván: Gazdasági fejlődés Dél- és Kelet-Afrika országaiban
Pintér István: Afrika és a globalizáció
Vahekeni, João Miguel: Further possibilities in the bilateral relationship between Hungary and Angola (Lehetőségek Angola és Magyarország kétoldalú kapcsolataiban)
Guyit, Gershon: Strategy of the Nigerian foreign policy (A nigériai külpolitika stratégiája)
Búr Gábor: A dél-afrikai térség politikai természetrajza
Kiss László: Tudásalapú kapcsolatépítési lehetőségek Afrikában
Molnár Erik: A nyugat-afrikai régió geopolitikai folyamatai – a krízis vége?
Ahmed, Szliman: Nyugat-Szahara függetlenségének politikai esélyei
Suha György: Az Afrikai Unió szerepe a terrorizmus elleni harcban

MEGNYITÓ

SUHA György
(igazgató, Geopolitikai Tanács – Afrika Kutatási Központ)

Excellenciás Uraim, Főkonzul és Konzul Urak,
Tisztelt Helyettes Államtitkár Úr!
Kedves Vendégeink, Hölgyeim és Uraim!

Nagy megtiszteltetés számomra, hogy Magyarország Afrika-politikájával foglalkozó kezdeményezésünkre elfogadták meghívásunkat és ilyen jelentős érdeklődés mellett rendezhetjük meg ezt a mai tanácskozást.

* *Magyarország Afrika-politikája*, Szakmai konferencia a Geopolitikai Tanács Afrika Központja szervezésében, a KüM részvételével, 2004. november 16., Gresham Four Seasons, Budapest címmel, időpontban és helyszínnel megrendezett tudományos tanácskozás dokumentumai.

Egy szakmai konferencia nyitóbeszédében nem szerencsés nagy szavakat használni, de számunkra, akik a hétköznapiakban foglalkozunk az afrikai politikával, gazdasággal, kétoldalú diplomáciai és konzuli kapcsolatokkal – szinte történelmi jelentőségűnek tűnik ez a rendezvény.

Európai Unió tagságunk új koordináta-rendszerbe, a felelős politikaalakítás szférájába helyezte ezt, – a Magyarország külpolitikai prioritásai számára a rendszerváltással talán kissé háttérbe szorult – kontinenst. Ez a felelősség az unió együttműködésével együtt – reményeink szerint – másfajta minőséget, hatékonyságot is jelent.

Sőt, ennél még talán többet is: nyitottságot, a civil és a gazdasági szféra tevékeny kezdeményezését új, modern magyar Afrika-politika megteremtése érdekében.

Szakmai érintettként, afrikai missziók vezetőjeként munkatársaimmal pontosan tudjuk, hogy a külpolitika stratégiai alakítása politikai, kormányzati feladat. Ezért is üdvözljük külön a Magyar Köztársaság Külügyminisztériumának tevételes együttműködési készségét, támogatását a mai rendezvényvel kapcsolatban.

Ennek fényében fontosnak tartom hangsúlyozni, hogy a magyar 'Afrika-politika' taktikai végrehajtása, a korrekciók elvégzése, a politikai döntéshozók információval való ellátása azonban mindannyiunk közös felelőssége.

Ebben a munkában a Geopolitikai Tanács Afrika Kutatási Központja vezetőiként, Kiss László tiszteletbeli főkonzul, programigazgató kollégámmal kezdeményező szerepet vállaltunk és az együttes gondolkodáshoz a jövőben is természetesen minden támogatást és segítséget megadunk.

Engedjék meg, hogy felhasználjam a mai alkalmat egy kis pr-tevékenységre is, amely reményeim szerint, tartalmánál fogva mégiscsak több egyszerű formalitásnál:

Mint tudják, viszonylag új, közhasznú struktúra keretében működő Geopolitikai Tanács Afrika Kutatási Központja a megalakulása óta tett néhány, számunkra igen jelentős lépést. Ezek egyike, hogy létrehoztuk a magyar Afrika-szakértők adatbázisát (év végig ebből egy kiadvány is készül), november elsejével pedig létrejött a Védelemgazdasági Munkacsoportunk, amelynek vezetője Nyerges Ambrus tiszteletbeli főkonzul úr.

Van azonban egy, ezeknél is talán jelentősebb bejelentésem:

Az Afrikai Unió addisz-abebai székhelye mellett, megfigyelői státuszú akkreditációs kérelmünkhöz, nem-kormányzati szervezetként Központunk megkapta az Unió illetékes szakbizottságának előzetes hozzájárulását. Ennek a pozíciónak a véglegesítésére a következő AU-közgyűlésen kerül sor.

Így tehát szervezetünk érdemi, hiteles és közvetlen információkat tud majd adni az afrikai folyamatokról az érdeklődők számára.

Hadd szóljak néhány szót a mai konferenciáról: szándékaink szerint ma politikai műhelymunka színtere lenne a Gresham Palota.

Afrika szubszaharai térségével kapcsolatban mindenki fejében él a kétósság. A közhelyek, a félinformációk és a klisék sohasem segítettek az objektív képalkotásban. Rémisztő számokat közöl a média: 320 millió ember él napi egy dollárnál kevesebb összegből, negyven éve nem nőtt a szubszaharai élelmiszertermelés volumene, az afrikai kormányok óriási adósságokat görgetnek maguk előtt stb.

A másik oldalról pedig pontosan tudjuk, hogy Afrika egyre inkább távolodik volt gyarmattartóitól, tevékeny részese a globalizációs folyamatoknak, lassan kitermeli saját értelmiségét és mindenekelőtt: feltáratlan természeti kincsekkel, olajjal rendelkezik, azaz befektetési helyszín és fogyasztási piac egyszerre.

Mi tehát az igazság, hogyan alakul az egyensúly a krízishírek és a fejlődés esélylatolgatásai között?

Ezekre a kérdésekre keressük a választ, kiváló előadóinkkal, akik tapasztalt kollégáink, a régiót jól ismerő szakemberek. Ezúton köszönöm, hogy vállalták a részvételt.

Reményeink szerint a mai tanácskozás elfogad egy zárónyilatkozatot, amelynek a tartalmát közösen alakíthatjuk ki az ülés folyamán. Ennek tartalmára előzetes javaslataink rendelkezésre állnak, és azt gondolom, hogy a konferencia előre megelölegezett eredményessége új utakat, intézményes formát jelenthet a magyar–afrikai partnerség új értelmezésében.

Ehhez a munkához sok sikert kívánok, bemutatom a délelőtti ülés levezető elnökét, Kiss László főkonzul urat, a Tiszteletbeli Konzuli Testület főtítkárárt, aki egyben az Afrika Központ fejlesztési együttműködési programjának vezetője is.

A konferenciát ezennel ünnepélyesen megnyitom.

Köszönöm megtisztelő figyelmüket.

AZ EU-TAG MAGYARORSZÁG ÉS A SZUBSZAHARAI AFRIKA

VÁRKONYI László
(helyettes államtitkár, Külügyminisztérium)

Hölgyeim és Uraim,

Megtiszteltetés számomra, hogy a magyar Külügyminisztérium képviselőként felkérést kaptam a konferencia bevezető előadásának megtartására. Mindenekelőtt a rendezvény kezdeményezőinek és szervezőinek szeretnék köszönetet mondani. Ez a konferencia ugyanis régi hiányt pótol. Azok, akik tenni akarnak az afrikai országokkal való kapcsolataink fejlesztéséért, hosszú idő után először kapnak lehetőséget az együttgondolkodásra.

A szervezők azzal a kéréssel fordultak hozzám, hogy adjak képet az EU-tag Magyarország és Afrika szubszaharai régiójának kapcsolatairól. Hadd közelítem meg a témát a jelenlegi helyzetet tükröző száraz tények felsorolásával!

Afrikának a Szaharától délre fekvő részében három nagykövetségünk működik Nyugat-, Kelet- és Déli-Afrika regionális központjában, Nigériában, Kenyában és a Dél-afrikai Köztársaságban. Külképviselőinket természetesen az adott szub-régió több államába akkreditáljuk. Budapesten szintén három afrikai ország nyitott nagykövetséget: Angola, a Dél-afrikai Köztársaság és Nigéria. Mind a magyar, mind az afrikai fél nagymértékben támaszkodik tiszteletbeli konzulátusainak hálózatára. Afrikában 15 magyar tiszteletbeli konzul tevékenykedik, Magyarországon pedig 13 szubszaharai állam képviselteti magát ilyen formában.

Kapcsolataink a térség államaival elsősorban gazdasági jellegűek. Ám kereskedelmi forgalmunk a régióval 2003-ban mindössze 264,8 millió eurót tett ki. Ez meg sem közelíti az európai, vagy akár az ázsiai viszonylat mutatóit, és meggyőződésem szerint messze elmarad a lehetőségektől.

A régióban a Dél-afrikai Köztársaságot tekintjük elsőszámú partnertünknek, mind gazdasági, mind politikai téren. Térségbeli kereskedelmi forgalmunk több mint fele, 140 millió euró, a magyar–dél-afrikai árucseré eredménye.

Magyarország és Afrika évtizedeken át intenzív, de nagyrészt ideológiai alapokra épülő kapcsolatokat ápolt.

Szinte törvényszerű, hogy a nyolcvanas évek végére – párhuzamosan a kétpólusú világrend fellazulásával, a magyarországi rendszerváltással – ezek a kötelékek gyengülni kezdtek. A magyar politikai rendszer átalakulásával az ideológiai kapocs megszűnt.

A politikai okok mellett nem elhanyagolhatók belső gazdasági transzformációnk következményei sem. Jóformán egyik napról a másikra eltűntek a távoli piacokon megjeleni képes állami nagyvállalatok. Külkereskedelmünk rádiusza beszűkült.

Afrikai oldalról a kontinens számos államát sújtó belső viszályok, polgárháborúk sem kedveztek a magyar–afrikai kapcsolatok épülésének. E konfliktusok ráadásul éppen hazánk térségbeli kulcspartnereire – Angolára, Etiópiára és Mozambikra – mérték a legsúlyosabb csapást.

A megváltozott körülmények között Magyarország a kilencvenes évek elején arra kényszerült, hogy radikálisan csökkentse afrikai jelenlétét. Tíz nagykövetségünk közül nyolcat bezártunk, és csupán egy új külképviseletet nyitottunk az apartheid-éra lezárultával megújult Dél-afrikai Köztársaságban.

Afrikai kapcsolatrendszerünk jelenlegi szintje és minősége tehát ennek a folyamatnak az eredménye.

A teljes képhez az is hozzátartozik, hogy az elmúlt tizenöt évben a magyar külpolitika nem szentelt elegendő figyelmet az afrikai kontinensnek.

Az integrációs célok megvalósulásával új fejezet kezdődött. Az EU-tagságunk által kínált lehetőségek céltudatos felhasználásával törekszünk a kapcsolatfejlesztésre az Európán kívüli térségekkel, így az afrikai országokkal is. Emellett hozzá kívánunk járulni olyan globális kihívások kezeléséhez, amelyek jó része az afrikai kontinensen jelenik meg.

Eljött az ideje, hogy újrafogalmazzuk az afrikai kontinenshez fűződő céljainkat, érdekeinket, és új keretbe foglaljuk törekvéseinket. Racionális és jövőbetekintő módon kell meghatároznunk Afrika helyét külkapcsolataink rendszerében. Tulajdonképpen miért van szüksége egy viszonylag kicsi, semmiféle gyarmati múlttal nem rendelkező közép-európai országnak Afrika-politikára?

A kapcsolatok fejlesztése elsősorban saját érdekünk. Afrika potenciálisan gazdag földrész: a nemzetközi élet főbb szereplői – Kína, India, Brazília, az Egyesült Államok, Japán, Oroszország és nem utolsósorban az EU – régóta tisztában vannak a földrész hatalmas nyersanyagkészleteinek (pl. kőolaj, földgáz, arany, gyémánt, réz, kobalt, nemesfa) jelentőségével. Kiváló üzleti lehetőséget jelent egyes trópusi mezőgazdasági termékek importja (déli-

gyümölcsök, kávé, tea, vágott virág, hal). Az afrikai piac nagyméretű, kb. 900 millió fős, bár kis vásárlóerővel rendelkezik.

Magyarország ugyanakkor a szubszaharai régió problémáitól sem szigetelődhet el. A térségből áramló gazdasági és politikai menekültek számára hazánk tranzit-országból fokozatosan cél-országgá válik. Egy, a folyamatos válság állapotában lévő térség nemzetközi kisugárzású problémák melegegya. A szervezett bűnözés, a nemzetközi terrorizmus, az AIDS Magyarországra is elér. A szegénység csökkentése, a politikai stabilitás megteremtése jól felfogott érdekünk és erkölcsi kötelességünk.

Nem hagyhatjuk figyelmen kívül uniós tagságunknak a magyar külpolitikára gyakorolt hatását sem. Ami az Európai Unió számára fontos, azzal a magyar külpolitikának is foglalkoznia kell. Márpedig az Európai Unió számára Afrika prioritás. Az Unió Afrikát stratégiai partnerének tekinti.

Ennek egyrészt a gyarmati múltban gyökerező okai vannak. Az EU számos tagállamát a közös történelem, az évszázadok során kialakult gazdasági-politikai kapcsolatok szövevényes szálai kötik Afrika országaihoz. A két kontinens közötti gazdasági függőség kölcsönös – bár Afrika alkupoziója nyilvánvalóan jóval gyengébb.

Ugyanezek a tagállamok nálunk jóval korábban szembesültek a nyomor és a háborúk által elindított menekültáradattal. Tisztában vannak azzal is, hogy a konfliktusövezetek felszámolása része a nemzetközi terrorizmus, a szervezett bűnözés, és nem utolsósorban az AIDS elleni harcnak.

A nyers érdekek mellett mind szélesebb körben válik elfogadottá a szolidaritás, a felelősségvállalás. A szegénység csökkentése a jólétben élő államok morális kötelessége.

Az EU számára tehát kiemelt fontosságú a fekete kontinens stabilizálása. Afrika-politikáját ennek megfelelő tudatossággal és gondossággal alakítja.

Az EU Afrika-politikájának alapja az „African ownership” elve. Azaz: az afrikai földrész problémáit az afrikai országok oldhatják meg a leghatékonyabban. A kontinens „felemelése” tehát elsősorban az afrikai államok és intézmények felelőssége; az EU pedig kész együttműködni velük és támogatni őket.

Az együttműködés kerete a 2000-ben aláírt Cotonou-i Megállapodás, mely az EU és 48 szubszaharai, valamint 29 karibi és csendes-óceáni ország kapcsolatait szabályozza. Célja igen ambiciózus: a szegénység megszüntetése ezen országok világgazdasági integrációja révén, összhangban a fenntartható fejlődés elvével. Alaptétele, hogy először a fejlesztés–fejlődés számára kedvező gazdasági–politikai környezetet kell megteremtteni az érintett országokban. Az együttműködés alapja az egyenrangúság és a rendszeres párbe-

széd. A hangsúly az érdekek és a szükségletek kölcsönös megismerésén, a közös célmeghatározáson van.

Az egyes országokkal folytatott párbeszéd mellett mind nagyobb szerepet kap az Afrikával, mint egységes földrésszel való együttműködés. Ez a pán-afrikai megközelítés valójában az Afrikai Unió 2002-es megalakulásával nyert létjogosultságot. Az EU és az Afrikai Unió, két kontinentális szervezet, természetes partnerek. Európa hisz abban, hogy idővel, „gyermekbetegségeből” kigyógyulva, az össz-afrikai szervezet saját, afrikai választ adhat a kontinens kihívásaira.

Európa és Afrika párbeszéde négy fő területre koncentrál. Ezek: (1) a béke és biztonság, (2) a jó kormányzás, (3) a regionális integráció és kereskedelem, valamint (4) a fejlesztés. A magyar Afrika-politika alapja is ebből kiindulva határozható meg.

Az EU kitüntetett figyelmet szentel az afrikai béke és biztonság kérdésének. Fontos erőfeszítéseket tesz például a darfúri válság rendezése érdekében, mely ma a világ egyik legégetőbb humanitárius problémája. Természetesen maximálisan szem előtt tartja, hogy biztonságpolitikai kérdésekben az afrikai partneré a vezető szerep. Ezért is hozták létre – az AU felkérésére! – az Afrikai Békefenntartó Eszközt (African Peace Facility); ez az alap az Afrika Unió égisze alatt működő béketámogató- és fenntartó műveletek számára biztosít forrásokat.

Az EU emellett a formálódó Európai Biztonsági és Védelmi Politika keretében is kész támogatni afrikai partnereit. Emlékezzünk rá, hogy EU első önálló Európán kívüli válságkezelő akcióját, az Artemis hadműveletet Afrikában, a Kongói Demokratikus Köztársaságban hajtotta végre – sikeresen!

Az EU fokozott szerepvállalása az afrikai biztonság megteremtésében viszonylag új keletű. Fejlesztési–segélyezési tevékenysége jóval nagyobb múltra tekint vissza. E kérdéskörrel, az EU afrikai fejlesztési politikájáról hozzáértő előadást hallhatnak majd a későbbiekben.

Tagállamként Magyarország számára is adott a lehetőség, hogy érdekeinek megfelelően, cselekvő módon vegyen részt az EU Afrika-politikájának alakításában. Tagságunk tehát jelentős változást hozhat az afrikai országokkal való kapcsolatainkban.

A Cotonou-i Megállapodás részeseiként Magyarország is részt vesz az afrikai országokkal, illetve az Afrikai Unióval folytatott politikai párbeszédben. Tagjai lettünk egy állandó, strukturált érintkezési mechanizmusnak, amelyen keresztül alkalmunk nyílik egymás kölcsönös és jobb megismerésére. Az Unión belüli információcsere révén mélyreható, naprakész információ áll rendelkezésünkre Szubszaharai Afrika majd minden államának

gazdasági–politikai helyzetéről. Így a magyar gazdasági, szakmai és civil szereplők számára is lehetővé válik egy reálisabb és közvetlenebb afrikai kapcsolatrendszer kiépítése. Multilaterális kapcsolataink bővülése várhatóan jótékony hatással lesz a kétoldalú kapcsolatokra is.

Tagországként új értékrendet fogadtunk el, amely a saját nemzeti érdekeinken túl szolidaritási és emberi jogi megfontolásokat is figyelembe vesz. EU-tagként donor-kötelezettségeket is felvállaltunk, elsősorban az Európai Fejlesztési Alap forrásaihoz való hozzájárulás formájában. Hangsúlyozom: hozzájárulásunk kisebb vagy nagyobb része csak akkor nyerhető vissza, ha a magyar gazdasági, szakmai és civil szervezetek is pályáznak a csatlakozás révén számunkra is megnyíló uniós ACP programokra.

Természetesen tudatában vagyunk annak, hogy az EU-tagság hozadéka-ként is megjelenő lehetőségek kiaknázása, új kötelezettségeink teljesítése a magyar külpolitika részéről is fokozott figyelmet és erőfeszítést kíván. Arra törekszünk, hogy megteremtsük az összhangot afrikai terveink, illetve az EU térségbeli erőfeszítései és elképzelései között. Tisztában vagyunk azzal, hogy a kapcsolatrendszerben rejlő lehetőségek maximális kihasználásához további lépéseket kell tennünk.

Mik ezek a lépések?

Mindenekelőtt feltétlenül szükséges, hogy a magyar üzleti és civil szféra naprakész, részletes, a gyakorlatban hasznosítható információkat kapjon Afrika országainak gazdasági–politikai helyzetéről, az üzleti és pályázati lehetőségekről. E nélkül Magyarország nem lesz képes aktív szerepet játszani az Unió fejlesztési politikájában. Az információk összegyűjtésében és kommunikálásában fokozottan számítunk a térséget kiválóan ismerő tiszteletbeli konzulokra.

Jelenleg is működő kétoldalú fejlesztési programjainkat, illetve segélyezési politikánkat fokozatosan összhangba kell hoznunk az EU elvárásaival. A jövőben kisebb volumenű, lehetőségeinkhez alkalmazkodó programokkal kívánunk hozzájárulni a közös elképzelések megvalósításához.

A megnövekedett feladatok külképviseleteink létszámának növelését, sőt, új külképviseletek nyitását igényelhetik. Sajnálatos módon azonban – elsősorban pénzügyi okok miatt – új afrikai külképviseletek felállítására csak több éves távlatban nyílhat lehetőség. A tiszteletbeli konzulok szerepe, fontossága emiatt is növekedni fog.

Szeretném hangsúlyozni, hogy bár csatlakozásunkkal a magyar érdekérvényesítés keretévé elsősorban az EU válik, ez semmiképpen nem tekinthető kizárólagosnak. A magyar érdekek egy jelentős részének érvényesítése, leginkább gazdasági téren, a jövőben is kétoldalú keretek között fog folyni.

Ezért a magyar Afrika-politikának kitüntetett figyelmet kell fordítania a kétoldalú kapcsolatok fejlesztésére a számunkra fontos afrikai partnerországokkal. Törekszünk arra, hogy megtartsuk az elmúlt évtizedek során kiépített és egyelőre meglévő lehetőségeinket.

A Dél-afrikai Köztársaság, a régió legfejlettebb, legstabilabb országa, továbbra is hazánk legfontosabb térségbeli partnere marad. Úgy látjuk, hogy a második legjelentősebb afrikai gazdasági partnerünknek számító Nigériával való együttműködés még számos lehetőséget tartogat. Tovább kívánjuk fejleszteni kapcsolatainkat Kelet-Afrika regionális központjával, Kenyával is.

Angola 2004 szeptemberében hivatalosan is megnyitotta budapesti nagykövetségét. Magyarország üdvözi a gesztusban megnyilvánuló szándékot a hagyományosan jó magyar–angolai kapcsolatok dinamizálására. Úgy látjuk, hogy a jövőben gyümölcsöző kereskedelmi kapcsolatokat alakíthatunk ki a természeti kincsekben bővelkedő – és a polgárháborús pusztítás után egyre jobban magára találó – országgal.

Végül a jövőben fokozott figyelmet kívánunk szentelni Etiópiának. Az ország kontinentális jelentőségre tett szert azért, hogy fővárosa, Addisz-Abeba az Afrikai Unió székhelye.

Engedjék meg, hogy előadásomat néhány, Afrika-politikánk szempontjából előremutató, biztató kezdeményezés, illetve esemény megemlékezésével zárjam.

2004-ben afrikai részről több magas szintű látogatásra került sor. Csak legrangosabb vendégeinket említeném: áprilisban Budapesten üdvözölhetjük Stephen Kalonzo Musyokát, Kenya akkori külügyminiszterét; októberben Thabo Mbeki dél-afrikai elnök és Meles Zenawi etióp miniszterelnök látogatott Magyarországra.

Formálódó nemzetközi fejlesztési együttműködési politikánk egyik partnerországa az imént említett Etiópia.

Etiópiához kapcsolódik egy kiemelkedő privát kezdeményezés. Magyar gyártó cégek a közelmúltban több mint 600 000 USD értékű, orvosi berendezésekből álló segélyszállítmányt juttattak el Etiópiába, illetve gondoskodtak az azokat felhasználó szakemberek betanításáról. Ugyanezek a cégek Szudán és Szomália számára hasonló segélyszállítmányokat készítenek elő.

A maga szerény eszközeivel Magyarország is hozzájárul az EU afrikai béketeremtési erőfeszítéseéhez. Jelenleg is Darfúrban tartózkodik egy katonai megfigyelőnk. A Külügyminisztérium a Külügyi Segélykeret terhére 10 millió Ft értékű humanitárius segélyt juttatott el a régióba, melyet civil szervezetek további 15 millió Ft-tal egészítettek ki.

Ez év októberében az Országgyűlés Magyar–Afrikai IPU Baráti Tagozatának küldöttsége jószolgálati látogatást tett Angolában és Mozambikban. A látogatás az Országgyűlés kapcsolatépítő, az együttműködés újraindítását célzó kezdeményezéseinek sorába illeszkedett; az elmúlt években hasonló látogatásokra került sor Kenyában, Etiópiában, Nigériában, Ghánában és Maliban.

Előadásom kezdetén néhány, a magyar–afrikai kapcsolatokat jellemző adatot osztottam meg Önökkel. A számok önmagukban nem voltak biztatóak. Úgy vélem azonban, hogy az iménti, korántsem teljes körű felsorolás némileg árnyalja a képet. Bizonyára egyetértenek velem abban, hogy ezek az események, kezdeményezések optimizmusra adnak okot. Azt bizonyítják, hogy az elkövetkező évek aktívabb Afrika-politikáját jó alapokra építhetjük. Az előrelépés, az eredményesség esélyét javítja a számtalan lehetőség, amely EU-tagságunkból ered.

Bár a diplomácia, a Külügyminisztérium meghatározó szerepet játszik a magyar Afrika-politika alakításában, korántsem egyedül formálja azt. Az üzleti élet, a civil szféra, vagy éppen egyéb állami intézmények képviselői szintén magukhoz ragadhatják a kezdeményezést, és ezt gyakran meg is teszik.

Örömmel veszem tehát, hogy a nap hátralévő részében ők is szót kapnak. Nagy érdeklődéssel várom beszámolóikat tapasztalataikról, elképzeléseikről. Biztos vagyok benne, hogy a konferencián elhangzó gondolatok, kezdeményezések értékes hozzájárulást jelentenek majd Afrika-politikánk csiszolásához, közös törekvéseink sikeréhez.

KORREFERÁTUM

MÁDI László

(országgyűlési képviselő, Interparlamentáris Unió, Magyar–Afrikai Baráti Tagozat elnöke)

Tisztelt Elnök úr!

Mindenekelőtt köszönöm a meghívást erre a tanácskozásra. Örömmel fogadtam a felkérést, hogy az Országgyűlés Magyar–Afrikai Baráti Tagozata nevében ismertessem álláspontunkat Magyarország Afrika-politikájáról, annál is inkább mivel e téma megvitatását igen aktuálisnak tartom parlamenti nézőpontból is. A jelenlévők közül sokan tudják, hogy az Interparlamentáris Unió Magyar Nemzeti Csoportján belül (ami egyet jelent az Országgyűléssel, hiszen esetükben a Parlament testületileg tagja a Parlamentek Világszervezetének) évek óta működik az Afrikával foglalkozó tagozat jelenleg 14 taggal. Tagozatunkat nevezhetjük Afrika Lobbynak is, hiszen a fő célunk az, hogy figyelemmel kísérjük az afrikai kontinens országainak és népeinek helyzetét, a parlamenti eszközökkel szorgalmazzuk Magyarország Afrika-kapcsolatainak fejlesztését. Az elmúlt években két alkalommal szerveztünk nagy érdeklődéssel kísért vitanapot Afrikáról a Parlament épületében. Legutóbb, 2002-ben már azt vizsgáltuk, hogy az Uniós csatlakozás mit jelent majd számunkra az együttműködést illetően. Május 1. óta hazánk Európai Uniós tag lett. Új helyzet van tehát az Afrikai kapcsolataink megítélése szempontjából is.

Az afrikai kontinensen is utat tör magának az integráció igénye. Elég utalni itt az Afrikai Unióra és a Pánafrikai Parlamentre. A továbbra is súlyos belső konfliktusokkal küszködő kontinensen vannak pozitív változások is. Ide sorolnám mindenekelőtt Angola és Mozambik esetét, ahol véget ért a több évtizedes gyilkos belviszály és napirenden van a megbékülés és az újjáépítés. Az általam vezetett jószolgálati küldöttség – melynek tagjai voltak Páva Zoltán képviselőtársam, a Magyar – Afrikai baráti tagozat alelnöke, Kovács László, az Interparlamentáris Unió Magyar Nemzeti Csoportjának titkára, és Polák Zoltán a Külügyminisztérium tanácsosa – 2004. október 5-14. között ezt a két országot kereste fel, hogy a helyszínen tájékozódjon, hol tart a stabilizáció, melyek a megoldandó problémák és hogyan látják partnereink a kétoldalú kapcsolatok felújításának kérdését.

Nincs most elég idő ahhoz, hogy részletesen ismertessem tapasztalatainkat. Szeretném azonban aláhúzni, hogy az utunk során szerzett benyomások és információk állnak annak a javaslat-csomagnak a háttérében, amelyet szeretnék Önöknek itt, most ismertetni.

Mielőtt azonban ezt megtenném, szeretném Önöket emlékeztetni arra, hogy a rendszerváltást követően az Országgyűlés már korábban is kezdeményezte a kapcsolatfelvételt Afrika néhány kiemelt országával. Parlamenti elnöki szintű az együttműködés a Dél-Afrikai Köztársasággal és Namíbiával. Alelnöki delegációk jártak korábban Kenyában, Etiópiában, Nigériában, Ghánában és Szenegálban. Az elmúlt évek során az IPU Kamerunban, Namíbiában, Burkina Fasóban szervezett konferenciákat, melyeken a magyar küldöttek is jelen voltak. A 2003 augusztusában az ENSZ által szervezett Fenntartható Fejlődéssel Foglalkozó Világkonferencián Johannesburgban ugyancsak részt vettek az Országgyűlés Képviselői. Bízunk abban, hogy az érdeklődés kölcsönös és a jövőben hazánkat is gyakrabban keresik majd fel az afrikai országok törvényhozói, annál is inkább mivel tapasztalataink szerint élénk az érdeklődés részükről a magyarországi rendszerváltás módszerei és tapasztalatai iránt. Számomra különösen felemelő érzés volt valahányszor Afrika földjén magyarul jól beszélő szakemberekkel találkoztunk. Ilyen a 70-es és 80-as években Magyarországon diplomát szerzett több száz afrikai ma gyakran hazájában fontos beosztásban tevékenykedik és Magyarországra, mint második hazájára tekint, és keresi az alkalmat a kapcsolatok ápolására.

Befejezésül engedjék meg, hogy ismertessem a már említett javaslataimat, kérve a jelenlévőket is azok támogatására.

Javaslatok a magyar–mozambiki és angolai kapcsolatok helyreállítására és távlati fejlesztésére

Kiindulva abból, hogy az EU Afrika-stratégiájának, mint új EU-tagok, mi is részesei lettünk, hogy az újjáépítés és kibékülés programját meghirdető Mozambikkal és Angolával Magyarországnak a rendszerváltás előtt fejlett kapcsolatai voltak, melyek még elevenen élnek a meglátogatott két ország vezetőinek emlékezetében időszerű lenne az együttműködés átfogó újra gondolása minden területen.

Parlamenti kapcsolatok:

➤ Mindkét ország parlamentjében várhatóan megalakulnak a magyar baráti tagozatok.

➤ Angolából már 2005-ben várható egy parlamenti küldöttség viszontlátogatása.

- Írásban eljuttatjuk mindkét parlamentnek az alkotmányozással és a választási rendszerekkel kapcsolatos tapasztalatainkat.
- Figyelmet fordítunk a nemzetközi parlamenti fórumokon, így mindenekelőtt az IPU keretében kínálkozó kapcsolattartás lehetőségeinek kihasználására.
- A küldöttség kezdeményezi az Országgyűlés Külügyi Bizottságának, hogy külön napirendi pont keretében vizsgálja meg a magyar–afrikai kapcsolatok jelen helyzetét és a fejlesztés érdekében szükségesnek ítélt kormányzati elképzeléseket.
- Az Országgyűlés Magyar–Afrikai–Dél-Afrikai IPU Baráti Tagozata 2005 elején fórumot szervez, amelyre meghívja a szakminisztériumok, a kamarák, az egyetemek képviselőit, valamint a Budapestre akkreditált afrikai nagykövetségek vezetőit, hogy közösen vitassák meg a kontinens helyzetét és az Európai Unió tag Magyarország és a szubszaharai térség kapcsolatainak perspektíváit.

Államközi kapcsolatok kérdése:

- A küldöttség javasolja a Külügyminisztériumnak, hogy a megváltozott helyzetre tekintettel vizsgálja meg új nagykövetség létesítésének lehetőségét az egyik portugál nyelvű afrikai országban.
- Javasoljuk: az illetékes tárcák vizsgálják meg, hogy az Európai Unió Afrika stratégiájából kiindulva milyen konkrét feladatok és lehetőségek adódnak számunkra.
- Addig is amíg nem tudjuk külképviseleteink számát a térségben növelni, javasoljuk, hogy történjen intézkedés a tiszteletbeli konzulok Mozambikban és Angolában történő kinevezésére. E területen támaszkodni lehetne a Magyarországon egykor végzett befolyásos szakemberekre is.
- Javasoljuk, hogy a Külügyminisztérium mindkét ország vonatkozásában vizsgálja meg az államközi keret-megállapodások megkötésének célszerűségét és ennek előkészítése érdekében kezdeményezze a szakértői szintű tárgyalások megkezdését.
- Célszerűnek tartanánk, ha a Külügyminisztérium a szükséges mértékben egyeztetné Afrika-koncepcióját térségünk országainak, így mindenekelőtt az új európai uniós tagoknak Afrika-politikájával és kicserélnék az e téren szerzett tapasztalatokat.
- Ugyancsak hasznosnak tartanánk, ha a Külügyminisztérium más tárcákkal közösen kimutatást készítené a hetvenes, nyolcvanas években hazánkban végzett és magyarul jól beszélő angolai és mozambiki szakemberekről.

A gazdasági együttműködés fejlesztése terén javasolt kezdeményezések:

- Javasoljuk, hogy a Gazdasági Minisztérium a kereskedelmi kamarákkal és az ITD Hungary-vel egyeztetve kezdeményezze üzletemberek piacfeltárási tanulmányútjának szervezését Mozambikba és Angolába.
- Illetékes hatóságok szorgalmazhatnák az afrikai partnerek bemutatkozását a magyarországi ipari és idegenforgalmi szakkiallításokon. A magyar kiállítók hasonlóképpen részt vehetnének a Maputóban, illetve Luandában szervezett árubemutatókon és kiállításokon.
- Javasoljuk: a szaktárca készítsen felmérést arról, hogy a Mozambikban és Angolában korábban jelenlévő vállalatok mai utódszervezeteinek van-e érdekeltsége és lehetősége a kapcsolatok felújítására.
- Úgyszintén javasoljuk, hogy az illetékes állami szervek vizsgálják meg ösztöndíjak biztosításának lehetőségét olyan szakmai területeken, ahol annak feltételei különösen adottak, pl. mezőgazdaság, egészségügy, stb. területek.

Köszönöm figyelmüket! Amennyiben van kérdés vagy kiegészítés az elhangzottakkal kapcsolatban kérem jelezzék!

A HUMANITÁRIUS SEGÍTSÉGNYÚJTÁS ÉS A SZUBSZAHARAI AFRIKA

FODOR Erika
(szakmai főtanácsadó, Külügyminisztérium)

Tisztelt Elnök úr! Nagykövet Urak! Kedves Afrikanisták!
Hölgyeim és Uraim!

Mindenekelőtt üdvözlöm a szakmai konferencia összehívásának ötletgazdáit és szervezőit.

Jó az, hogy időről-időre összejövünk, és áttekintjük hol tartanak az magyar–afrikai kapcsolataink, ami önmagában is derék igyekezet. Ugyanakkor úgy tűnik, hogy a kapcsolatok nehezen fejlődnek, kevés előrehaladás történik. Ezért is fontos, hogy beszéljünk róla.

2002-ben a Parlamentben az IPU Afrika tagozata EU-Afrika politikája címmel szakmai konferenciát rendezett.

Ahogy a teremben körbenézek, úgy látom a jelenlévők közül sokan vettek részt azon. Szeretnék emlékeztetni arra, hogy akkor, abban mindannyian egyetértettünk, hogy az EU-tagsággal megnyílnak a lehetőségek a magyar–afrikai kapcsolatok bővítésére.

Voltak túlzott optimisták, akik ezt automatikusnak vélték, sőt egyesek azt gondolták saját misszióinkhoz sem kell ragaszkodni, mert majd közös EU missziók lesznek, de voltak pesszimisták is, akik úgy gondolták, nem ismerjük annyira Afrikát, hogy be tudunk kapcsolódni az EU afrikai programjaiba.

Úgy gondolom, az igazság a kettő között van, vagyis abban áll, hogy saját ismereteinket és kapacitásunkat kell kifejleszteni, továbbfejleszteni, ha be akarunk kapcsolódni az EU afrikai programjaiba. De ismerjük be azt is, ha túl sokáig várunk, azt is elfelejtjük Afrikáról, amit megtanultunk, vagy megtapasztaltunk.

Ezért a konferencia célját abban látom, hogy az elősegítse: Magyarországnak olyan Afrika politikája legyen, amelyet a kormányzati szféra és a magánszféra, az üzleti világ és a tudományos élet, az oktatás és az NGO-k képviselői egyaránt reálisnak tartanak, vagyis megvalósíthatónak.

Egy reális, megvalósítható politika kell, amely tudomásul veszi a kormányzati és gazdasági szféra más irányú lekötöttségét, érdekeltségét is, illetve a civil szféra lassan alakuló érdeklődését, érdekeltségének hiányát.

Tudomásul veszi, hogy egyeseknek továbbra is egzotikus turisztikai célpont Afrika, míg Másoknak a konfliktusok, éhség, AIDS, szegénység kontinense, melyen saját erejéig segítene, ha tudná a módját.

Igen, sokszínű Afrika politikára van tehát szükség, amely tárgyát illetően sem sablonos, mert valóban nem hasonlítható más kapcsolatokhoz.

Köszönöm megtisztelő figyelmüket, hogy lehetőséget adtak arra, hogy rövid korreferátumommal hozzájárulhassak egy reális és megvalósítható Afrika-politika alakításához.

Tisztelt Elnök Úr! Hölgyeim és Uraim!

Engedjék meg, hogy a szubszaharai országok humanitárius helyzetéről és a feléjük irányuló nemzetközi humanitárius segítségnyújtásról beszéljek, mint a donorközösség olyan nemzetközi fellépéséről, együttműködéséről, amely kivétel nélkül minden afrikai országban jelen van, mert ott, úgy, szükség van rá.

A téma rövid elemzésével az a célom, hogy a szélesebb összefüggések háttérével a hazai gyakorlat számára fogalmazzak meg használható tapasztalatokat és követhető működési irányokat.

Négy kérdésre keressük a választ:

- Milyen segélyformák alakultak ki a nagy nemzetközi donorszervezetek gyakorlatában az elmúlt években?
- Milyen humanitárius válságok vannak napjainkban Afrikában?
- Az új segélystratégiák hogyan alkalmazhatóak a fekete-afrikai országokban?
- Milyen tapasztalatok adódnak ebből a hazai gyakorlat számára?

1) A nemzetközi kapcsolatokban az tapasztalható, hogy az elmúlt évtizedben a humanitárius tevékenység jelentősége megnőtt.

Az OECD DAC által a hivatalos fejlesztési támogatási tevékenység (ODA) részeként nyilvántartott ún. Official Humanitarian Aid (OHA) 1990–2000 között a teljes ODA 5,63 %-áról 10,5 %-ára nőtt és a növekedés folyamatos.

Ez általános jelenség, nem kifejezetten a szubszaharai régióra érvényes.

A donortevékenységen belül tehát jelentősen növekszik a humanitárius tevékenységre fordított rész. Azt elmúlt tizenöt évben nemcsak összegszerű növekedés figyelhető meg, hanem maga a humanitárius tevékenység tartalma is sokat változott, mondhatjuk úgy, igazodott a globalizáció időszakának konfliktusaihoz.

Az ad hoc segélyezés mellett, amelyre jellemző volt a legszükségesebb túlélési cikkek helyszínre szállítása, a tervezhető, elsősorban rehabilitációval,

prevencióval és konfliktus-kezeléssel összefüggő segítségnyújtási formák alakultak ki.

Ezt azért fontos hangsúlyozni, mert az EU tagországok gyakorlatában már ezek a tevékenységi formák dominálnak és ha közös akciókban részt kívánunk venni, nekünk is ezekhez kell igazodni:

- a) LRRD stratégia: kapcsolat a segély-rehabilitáció és fejlődés között;
- b) elfelejtett válságok: a strukturális válságokból ki kell mozdítani a lakosságot;
- c) katasztrófa-prevenció: alapfokon megtanítani, mit kell tenni, hogy kevesebb áldozat és kár legyen (köznép és a tudományos szférát);
- d) belépési–kilépési stratégia elsajátítása egy-egy humanitárius válság kapcsán;
- e) tematikus programok: egészségügy, vízellátás, higiénia oktatás, AIDS elleni programok stb.

2) Milyen humanitárius válságok vannak napjainkban Afrikában?

Afrika humanitárius térképe ma igen szomorú képet mutat:

Menekültek száma nőtt, ahol fel tudták számolni az éhséget újakezdődött, új területek váltak éhségveszélyeztetetté, még olyanok is, ahol a természeti adottságok megengednék az ellátást, ennek oka vagy a politikai rendszer pl. Zimbabwe, vagy az AIDS-es áldozatok számának növekedése okozta munkaerőhiány miatti termelés kiesés.

A humanitárius válsághelyzet kialakulásának alapvetően három kiváltó oka van:

- a) természeti katasztrófa, mely kialakulhat váratlanul, pl. földrengés, szökőár, rossz természeti adottság, éghajlati viszonyok miatt, pl. szárazság.
- b) Az ember által előidézett (man-made) válság, lehet fegyveres, katonai konfliktus, vagy emberi mulasztás miatti katasztrófa-helyzet, tűzvész, folyóvíz mérgezése, járványok terjedése prevenció elmulasztásával stb.
- c) Strukturális válság alapvetően halmozott válság, amely hosszú időn keresztül alakul ki, amíg humanitárius válsághoz, vagy társadalmi konfliktushoz vezet és különösen sok áldozatot okoz a legszegényebb országokban.

Szubszaharai Afrikában mindhárom forma szinte egyszerre van jelen, a humanitárius válsághelyzet halmozottan jelentkezik.

3) Afrikában hogyan lehet alkalmazni az új stratégiai módszereket?

Nézzük az LRRD-t, (Linkage between Relief, Rehabilitation and Development) amely a segély, a rehabilitáció és a fejlesztés összekapcsolására épül, vagyis mivel a humanitárius segítséggel nem lehet a helyzetet stabilizálni, ha egy donor belép egy válságba, számítani kell arra, ha kilép ab-

ból, ne omoljon össze minden, és kerüljön vissza a támogatott térség abba válságba, amelybe a donor belépett.

Az EU számos afrikai programja az LRRD-re alapul, mert olyan mély a szegénységi fok, olyan komplex a strukturális válság, hogy szükség van a humanitárius segélyre, mielőtt a rehabilitáció megkezdődne, s csak erre épülhet a fejlesztési projekt, ha már a kiinduló feltételek létrejöttek.

Afrika hemzseg az ún. „elfelejtett válságtól” és szinte minden országban alkalmazható az LRRD. Pl az ECHO ilyen programok sorozatát végzi Angolában, az egészségügyi hálózat, a gyermek-ellátási lánc kialakításával, higiéniai ismeretek nyújtásával stb.

Az EU humanitárius segélypolitikája és a Nemzetközi Vöröskereszt 2004. évi tevékenysége:

Az ENSZ, az OECD, az EU Bizottsága és a tagországok intézményei, szervezetei szoros donorkapcsolatban végzik a humanitárius tevékenységet. Az Európai Unióban az erre hivatott intézmény az ECHO, az Európai Humanitárius Segélykoordinációs Iroda, amely 2004. november 1-től Főigazgatóságként működik (DG ECHO).

Az EU és tagállamai a közösségi humanitárius tevékenységet az új európai alkotmányos szerződés hatályba lépéséig a Tanács 1257/1996. sz. Rendelete alapján végzik.

A Rendelet megfogalmazza azokat a humanitárius segélyformákat, amelyeket a különböző típusú nemzetközi események, válsághelyzetek bekövetkeztekor alkalmaznak, továbbá a koordináció szükségességét a Bizottság és a tagországok között. Az ECHO a tagországok NGO-ival és nemzetközi szervezetekkel hajtja végre a programokat. Az ECHO az NGO-kkal keretegyezményt köt. A keretegyezmény megkötésének komoly feltételei vannak. Nemcsak két éves folyamatos és átlátható segélyezési munkát kell végezni, hanem regionális, helyi tapasztalatokkal is rendelkezni kell.

Magyarországon eddig két civil szervezet, a Magyar Ökumenikus Szeretetszolgálat és a Magyar Baptista Szeretetszolgálat kötött ilyen megállapodást az ECHO-val, amely szeretne a jövőben az új tagállamok nemzeti Vöröskeresztjeivel is hasonló szerződést kötni.

Az Európai Alkotmány hatályba lépését követően a humanitárius segélyezésre vonatkozó tanácsi rendeleti szabályozást az „EU külső tevékenysége” cím alatt önálló fejezetként megfogalmazott rész tartalma szerint a „humanitárius acquis” váltja fel, amely hangsúlyozottan támaszkodik a nemzetközi humanitárius jog alapelveire, ezek: függetlenség, diszkrimináció-mentesség, semlegesség és pártatlanság.

A humanitárius elvek hangsúlyozása azért fontos, mert az afrikai konfliktusokban gyakran elemi emberi indulatok akadályozzák meg, hogy a humanitárius segítség minden áldozathoz eljuthasson.

Éppen emiatt 2004-ben a Nemzetközi Vöröskereszt nagyszabású felvilágosító akciót kezdeményezett a Szubszaharai Afrikában, a Nemzetközi Humanitárius Jog széleskörű ismertetésére.

Minden szubszaharai országban tanfolyamokat, tréningeket rendezett fővárosban és vidéken, bevonva a helyi erőket, a helyi jogi egyetemek oktatóit, diákjait, a helyi Vöröskereszt aktivistáit stb. A hallgatóság széleskörű volt: kormánytisztviselők, katonák, rendőrök, diákok, önkéntesek ezrei ismerkedtek meg a nemzetközi humanitárius jog elméletével és gyakorlatával. Az Afrikai Unió Bizottsága és a Nemzetközi Vöröskereszt megállapodott abban is, hogy az AU felhívja az afrikai országokat, csatlakoznak a genfi konvenciókhoz, mely a nemzetközi Humanitárius Jog tiszteletben tartását és tartatását várja el az államoktól.

Mit tervez az ECHO 2005-ben Afrikában?

Tovább folytatja az LRRD és az elfelejtett krízis stratégiát és folytatja a tematikus programjait, amelyeket 2004-ben elkezdett: Vízellátás, gyermekek segítése, és ez kiegészül a HIV/AIDS elleni programok szervezésével Afrikában.

Nyugat-Afrikában Libériában, Elefántcsontparton és Guineában az ECHO szorosan együttműködik az ENSZ Menekültügyi Főbiztosságával, Sierra Leonében folytatja az LRRD projekteket. A szudáni Darfúr továbbra is a fókuszban lesz, emellett tíz csádi menekülttábor egészségügyi–higiéniai ellátását segíti. Elfelejtett krízisként Ugandában és Szomáliában tervez gyermektámogató programokat. Kongóban menekültek visszatelepülését támogatja, Tanzániában a kongói és burundi menekültek ellátásában segít. Brazzaville–Kongóban rehabilitációs programokat hajt végre.

Déli Afrikában: HIV/AIDS elleni programokat szervez pl. Zambia, Malawi, Lesotho, Szváziföld célországokban. Angolában LRRD folytatása oktatás és egészségügyi hálózat kiépítése. Zimbabweben AIDS-elleni programot szervez, míg Madagaszkáron a ciklonok elleni katasztrófa-prevenációs programokat indít.

A felsorolás vázlatos, de jól mutatja, milyen sokszínű humanitárius program kerül megvalósításra 2005-ben, amelyhez minden tagállam csatlakozhat a saját programjaival, illetve megpályázhatja a meghirdetett programokat. A programokat a központi költségvetés fedezi, tehát nem kell megvárni, amíg befizetők leszünk a következő Európai Fejlesztési Alapba.

Az ECHO saját iroda-hálózattal rendelkezik a támogatott országokban. Tervei között szerepel saját szervezettségének javítása, továbbá a koordináció és a kommunikációs stratégia fejlesztése, az önkéntesek biztonságának javítása stb. A jobb koordináció érdekében regionális irodákat fejleszt ki a jövőben.

4) Milyen tapasztalatok adódnak számunkra?

Új humanitárius tevékenységi formákat kell kialakítani, hogy követni tudjuk az ECHO ritmusát. Új területek lehetnek: rehabilitációs humanitárius projektek, programok, prevenció humanitárius programok, menekültügyi programok, járványok, HIV/AIDS elleni programok, élelmiszer segély és élelmiszerellátási programok „good humanitarian donorship” alkalmazása a gyakorlatban, humanitárius tevékenység megjelenése az oktatásban és új, szakmai humanitárius NGO-k létrehozása.

A humanitárius segélytevékenység a magyar donorpolitika része, a nemzetközi fejlesztési együttműködési politikához illeszkedik. A KÜM költségvetésében NEFE célra elkülönített összeg egy része fordítható humanitárius tevékenységre. Ez elég szűkös, de ismert forma ko-finanszírozás, amellyel több kis forrás egyesíthető, ha jó projekt van.

Milyen terveink vannak?

Humanitárius Segélykoordináció kialakítása. Ebbe a civil szférát is bevonjuk.

Kiemelten szeretnének kezelni a fiatalok bevonását, tekintettel arra, hogy az új európai humanitárius acquis életbe lépését követően létre fog jönni az Európai Önkéntes Humanitárius Szervezet, melynek egyik célja a fiatalok bevonása, hogy növekedjen az európai ifjúság szolidaritási érzése. Ez kívánatos lenne Magyarországon is. Úgy gondolom jobb kommunikációval Afrika problémái felé is nagyobb figyelem fordulna. Erre bizonyíték az, hogy pl. az UNICEF a darfúri helyzet kapcsán 10 millió Ft-ot gyűjtött össze.

Mindeddig nem használtuk ki a kapcsolatok átalakításánál azt a sok emberi kötődést, diákok magyarországi tanulását, magyar szakemberek afrikai tapasztalatait, magyar tudósok, tanárok afrikai kötődéseit stb., de mindez még mindig nem késő.

Azt sem kellene elfelejteni, hogy magyar békefenntartók szolgáltak Angolában, Mozambikban, választási előkészítők Namíbiában, választási megfigyelők Tanzániában, Dél-Afrikában stb.

Vagyis az afrikai demokratizálódás jelentős állomásainál jelen voltak magyar szakemberek, ami már az új kapcsolatokat segítené.

Magyar humanitárius segélypolitika most van kialakulóban formailag és tartalmilag egyaránt. Most konkrétan két relációban dolgozunk: Szudán és Etiópia felé.

A mondandóm lényegével fejezem be: eredményesek csak akkor lehetünk, ha a magyar Afrika politikát közösen alakítjuk ki és együttműködéssel hajtjuk végre. Várjuk a magánszféra és civil szféra érdeklődését és kezdeményezéseit.

Köszönöm figyelmüket.

GAZDASÁGI FEJLŐDÉS DÉL- ÉS KELET-AFRIKA ORSZÁGAIBAN

NYÍRI Iván
(elnök-vezérigazgató, MAHART)

Excellenciás Uraim, Tisztelt Résztevők!

A jó tiszteletbeli konzul érzékenységét-ráérzését az is bizonyítja, hogy egyeztetés nélkül is ráérez arra, hogy a következő előadó milyen üzenettel, milyen stílusban szeretné megtartani az előadását.

Én annak ellenére, hogy Afrikáról fogok beszélni, nem a globális megközelítést választanám, hanem a 12 év afrikai tapasztalatra hagyatkozva egy-két részletet, – és hogy úgy mondjam, inkább – érdekes körülményt mondanék el, amelyeket, hogyha összerakunk, az afrikai gazdaság, az afrikai élet, az afrikai fejlődés lehetőségeit elének táró kép bontakozik ki.

Mielőtt azonban hozzákezdenék előadásomhoz, hadd gratuláljak én is a szervezőknek, az afrikai tiszteletbeli konzulok csoportjának és nem utolsó sorban a mindig találékony tiszteletbeli konzuli testületnek. Teszem ez utóbbit annál is inkább, mivel egy eléggé nehéz időszakban, mint ecuadori tiszteletbeli konzul irányítottam a tiszteletbeli konzuli testületet, abban az időszakban, amikor a tiszteletbeli konzuli névvel valahogy Kulcsár Attila K&H bróker neve kapcsolódott össze. Közös erővel, kreativitással akkor is sikerült a kialakult helyzetet kezelni és úgy gondolom, hogy a tiszteletbeli konzulok negyvenegynéhányi csoportja nem jött ki rosszul az ügyből.

S mindezt azért mondtam el itt és most, hogy megkérdezhessem, hogy itt van-e a sajtó? Van-e sajtó? Egy, kettő, három... Köszönöm szépen, ennek igazán örülök. Annál is inkább, mert amikor Kulcsár Attiláról volt szó, nem győztük visszaverni a sajtó jelentkezését és kíváncsi voltam, hogy a mostani kezdeményezés vonz-e olyan érdeklődést, mint az akkori botrányszagú ügy? Mint országnak, mint gazdaságnak, mint Afrikával foglalkozni akaró közösségnek sokkal fontosabb ez a konferencia, a tiszteletbeli konzulok ilyen formájú megjelenése, mint mondjuk a Kulcsár Attila ügyvel kapcsolatosan kellett volna, de hát olyan világban élünk ahol a botrány inkább felkelti a sajtó és a közönség érdeklődését. Én azért különösen és nagyon örülök, hogy a sajtó képviselői érdeklődésüket kifejezendő jelen vannak.

És akkor most hozzákezdenék néhány gondolat összefűzéséhez.

Makro-megközelítésben annyit szeretnék elmondani tapasztalataim és a közös ismeretek alapján, hogy ha Afrikát, a Kontinenst egy „Egyesült Afrikai Részvénytársaság”-ként kezeljük, és megnézzük, hogy milyen ennek az Rt.-nek a cash flow-ja, akkor azt látjuk, hogy a rengeteg adomány, humanitárius segély és támogatás, amely ideáramlott a dekolonializációt követően – tehát a hatvanas évek elejétől eltelt mintegy 40 évben, és ezt az összeget összehasonlítjuk azokkal a pénzfolyamokkal, amelyek Afrikából profitként, különböző díjakként, management feekként és egyebek formájában kiáramlottak a fejlett világ felé –, akkor sajnos azt tapasztaljuk, hogy Afrikának jelentősen negatív cash-flowja keletkezett. Ha megnézzük, hogy az ENSZ, a UNDP, az EU, az NGO-k és az egyéb segélyezési és fejlesztési szervezeteken keresztül milyen pénzek folynak be, és hogy mi marad ezekből a pénzekből, mint Afrika számára hasznos következmény, akkor azt kell mondanunk, hogy sajnos ez a kép nagyon szomorú. Nem én találtam ki, nem mi találtuk ki, ezek az adatok megtalálhatók az említett szervezetek jelentéseiben.

Ezen belül és ennek tudatában, Afrikában jelentős fejlesztések vannak, ahol a magyar érdekek időről időre megjelenhetett, akkor, amikor még a kapcsolatok intenzívebbek voltak. Nagyjából a kilencvenes évek elejéig–közepéig. Honnan származtathatók ezek a kapcsolatok?

Nem a túlságosan távoli – a kelet-afrikai felfedezésekig visszanyúló múltban – a KGST-nek volt egy ún. GYÁÁB-bizottsága (Gyengénfejlett Államok Állandó Bizottsága), ahol a KGST-országok 2–3–4 havonta egyeztettek a fejlődő világgal, így Afrikával kapcsolatos gazdasági és egyéb politikájukat. Ez globális megközelítés volt, de ennek égisze alatt jelentős magyar érdekek is „becsempészódhettek” Afrikába. Itt említeném például Tanzániát, Mozambikot, Ghánát és sorolhatnám... Etiópiát és a többi országot. Sajnos, a kilencvenes évek elejének magyarországi változásai a fürdővízzel együtt a gyereket is kiöntötték. Olyannyira, hogy a kilencvenes évek végére, a 21. század elejére ezek a kapcsolatok gyakorlatilag megszűntek. Van egy-két mohikán, akik közül itt látok néhányat, ők magánalapon, magánüzletet képviselve, esetleg a kormányzati szervezeteket is felhasználva próbálnak Afrikában valamit elérni, de hát ezek nagyon származtatható próbálkozások, és nem is igazán van eredményük.

Pedig lehetne! Afrika még ma is szűz terület, meggyőződésem, hogy lehetőségeit tekintve a legreményteljesebb földrész, és hogyha azt a rengeteg aprómunkát, amit a hatvanas, hetvenes, nyolcvanas, és még valamelyest a kilencvenes években beleöltünk ebbe a földrészbe, ma is élve tartanánk, akkor nem így állnánk most, teljességgel a partvonalon kívülre szorulva. Pedig micsoda lehetőségek rejlenek a vízügyben, az építőiparban, hihetetlen pers-

pektívája lehet a mezőgazdaságnak, amiben állítólag nem is vagyunk olyan rosszak. Hadd mondjak egy, a lehetőségekkel kacérkodó példát, amit mi magyarok ismerünk, tudunk, de nem biztos, hogy a világban közsímet, bár a történelemmel foglalkozók biztos tudják... Angliának, Churchillnek a világháború alatt volt egy elképzelése, hogy a zsidóságot Ugandába menekíti. Én úgy gondolom, ha ez akkor valamiképpen megvalósult volna, akkor ma Uganda a világ egyik legfejlettebb és leggazdagabb országa lenne. Azzal a nemzetközi ismeretanyaggal és kapcsolatrendszerrel, amivel a zsidóság rendelkezett, és rendelkezik, Uganda természeti, emberi, geopolitikai és egyéb ismert és még feltárás alatt lévő lehetőségei elképesztő eredményeket produkálhattak volna. Persze a történelemben nincsenek válaszok a „...mi lett volna ha...” típusú kérdésekre. Meggyőződésem, hogy Afrikai fejlődése a 21. században hihetetlen lendületet fog venni, a földrész most talán először a történelem folyamán jó irányba tart, és ez most nemcsak Ugandára vonatkozik, hanem sok más országra is, pl. Kongóra, ezek az országok fantasztikus lehetőségekkel bírnak. Ha ezeket a lehetőségeket összekapcsoljuk a magyar tapasztalatokkal–tudással, akkor azt hiszem, nagyon nagy lépést lehetne előre tenni a saját érdekünk képviselőjében és természetesen egy kontinens felzárkóztatásában is.

Nagyon fontos, amit képviselő úr is előadásában megemlített: hogy azokra a diákokra kellene építeni, akiket mi képeztünk ki. Nekem van három diákom, akiket a Közgazdasági Egyetemen tanítottam, ők most Tanzániában komoly kulcspozíciókban, állami és gazdasági vállalatoknál, kormányzatnál tevékenykednek. Ezek az akkori diákok ma már szülők, talán egyetemista korú gyerekekkel, akiket, ha lenne rá lehetőség, szívesen küldenének oda tanulni, ahol ők is annak idején tanultak.

Hadd mondjam el – ez ugyan nem afrikai, hanem vietnami példa –, hogy egy időben rengeteg vietnami diák tanult nálunk. Majd az Eximbankkal Göncz Árpád köztársasági elnök úr kíséretében egy delegációval Vietnámban jártunk, volt olyan üzleti–gazdasági konferencia, ahol a résztvevők több mint 70 százaléka egykori magyar diákokból állt. Legtöbbjük vezető pozícióban volt az ország gazdasági irányítása területén. Ugyanez történik Afrikában is, annak idején Etiópiából, Mozambikból, Tanzániából, Ghánából, Dél-Afrikából, Namíbiából és még sorolhatnám, honnan fogadtunk diákokat. Ehhez a lehetőséghez mindenképpen vissza kellene nyúlni, ez nem kidobott pénz, ez nagyon komoly termelőerővé válhat!

Így déli tizenkettő körül, amikor a szemek le-lecsukódnak, és talán inkább már az ebédre gondolnak, és persze még utánam is lesz egy előadónk,

szólni szeretnék néhány személyes tapasztalatomról, érdekességről, amelyek jellemezhetik a „mi, magyarok Afrikában” helyzetet.

A nyolcvanas évek közepén Lesothóban indították be Afrika legnagyobb beruházását: a Lesotho Highlands Water Scheme-et, ami azt jelentette, hogy a teljesen kopár Maluti-hegységben, a Drakensberg határán a nagy völgyeket gátakkal elzárták, a vizet pedig alagutakon keresztül északra visszavezették a Vaal folyóba, Transvaalba. Nyáron ez a víz segíti az öntözést, Dél-Afrika pénzt fizet érte, és a víz eközben energiát is termel a baszatóknak. Abban az időben Lesothóban a Központi Bankban dolgoztam, és természetesen 1986 végén hazaküldtem a tenderanyagot, ami akkori áron olyan 3,5 milliárd dolláros beruházási érték volt. (Ma már jóval 6 mrd USD fölött tartanak, és a program 2020-ig tart.) Akkor rámozdult a kormányzat, a Transelektro, a Nemzeti Bank, illetve később a bankrendszer, aztán valahogy később a kilencvenes évek eleje elmosta ezt az egész együttműködést. A lesothói kormány 1987-ben döntött az építés mellett, amikor a határ túloldalán még élt az apartheid. Lesothónak akkor volt egy ragyogó pénzügyminisztere, Everistus Retseditsitsoe Sekhonyana Úr – aki mellesleg Magyarországon is járt, először magyar kormányzatnál a tiszteletbeli konzulok cseréjét kezdeményezve –, szóval az ő feladata volt a Dél-Afrika-barát Lekhanya-kormány részéről, hogy az ANC-vel – amely akkor még üldözött szervezet volt, és inkább Tanzániában, illetve más országokban székel – átbeszélje és elfogadtassa a program indítását. Azzal győzte meg az ANC vezetését, amely egyébként húsz éven keresztül opponálta a program bevezetését, hogy „ha komolyan gondoljátok magatokat, és az egyenlőségért harcoltok, akkor mire az első csepp víz észak felé folyik, ti lesztek hatalmon.” Igaza is lett, mire a víz elindult észak felé az alagutakon, addigra már Lesothóban és Dél-Afrikában is demokratikus választással hatalomra került kormányok igazgatták az országokat. Mi sajnos kimaradtunk az üzletileg is sikeres terv megvalósításából. Ez volt az egyik gondolat, amit el szerettem volna mondani, és nagyon sajnálom, hogy saját hibánkból nem voltunk és vagyunk ott az építésben, az alállomás-telepítésben, a turbinaszerezésben.

Volt más lehetőségünk is Lesothóban. Akkor egy nagyon okos, NDK-ban végzett hölgy, Dr. Deborah Raditapole asszony lett az egészségügyi miniszter. Okos tanácsra hallgatva a Medicor, a Medimpex kezdett dolgozni az országban. Lehetett volna orvosi műszereket, mozgó kórházat, gyógyszereket szállítani, kórházat építeni–felújítani, de ezt is elmosta a kilencvenes évek eleje.

Tanzánia! Egy újabb „alvó óriás” Kelet-Afrikában. Nagyon jó emberanyaggal rendelkezik – mint egyébként egész Afrika. Gyakran csak az ásvá-

nyi–természeti kincsekről beszélünk, holott az emberek képessége, munkabírása szintén nagy értéket képvisel. Tanzániában is, Mozambikban is. Mindkét országban lett volna lehetőség a gépipari–közlekedési együttműködés folytatására–fejlesztésére. Hát persze, az Ikarust nem kellett volna 4–5 évvel ezelőtt eladni a franciáknak, és talán valamennyire a spanyoloknak. Hogyha Kelet-Afrikában ezeket a beruházásokat életben tartjuk és folytatjuk, az ottani összeszerelő-üzemeket ellátjuk megfelelő szakemberekkel, alkatrészekkel, részegységekkel, nagyon nagy lehetőséget tartottunk volna meg a jövő számára. Ugyanez a lehetőség megvolt Etiópiában is, ahol szintén felszámoltuk saját magunkat. Tehát mára már nem nagyon vannak élő és szélesíthető gazdasági kapcsolataink Afrikában. Tegyük hozzá, elsősorban nem az afrikaiak hibájából!

Hadd mondjak el egy szintén érdekes történetet a lanyhuló figyelem felélesztésére, és persze a „...mi Afrikában...” témakör alaposabb kifejtése érdekében. Tanzániában a pénzügyminiszter mint tanácsadóját delegált a legnagyobb gyémántbánya igazgatóságába. Mwaduiban van a bánya, nagyon jó ékszergyémántokat termel, és már 1983–1984-ben felesben működtették az akkor még fajöldöző Dél-Afrikával. Fontos volt Nyerere-kormányának a devizabevétel, így szépen, csendesen együttműködtek a dél-afrikaiakkal. Mint mondtam, 1984-ben C. D. Msuya pénzügyminiszter engem delegált az IT-be, mentem az első igazgatósági ülésre. Kicsit késtem, mert elég messze volt Mwadui Dar-es-Salaamtól. Megérkeztem, és mondtam a titkárnőnek, hogy Mr. Nyíri vagyok, jöttem az igazgatósági ülésre. A hölgy bemegy az ülésterembe, én valamivel mögötte. Bejelenti, hogy Nyíri úr megérkezett. Az ülés 5 tagja néz ki mögém, a fogadószobába, hogy hol van Nyíri úr. Akkor a hölgy előreenged, bevezet, és bemutat. Mindenki legnagyobb csodálkozására. Ez lenne Mr. Nyíri!? Egy „mzungu”, azaz fehér nem lehet ilyen vezetőknévvel! Ez valami tévedés kell, hogy legyen!

Én is ott, akkor tudtam meg, hogy „Nyíri” egy kelet-afrikai név – úgy tűnik, az isten is Afrikára teremtett –, mégpedig a nagy múltú kikuyu törzs tagjainak elterjedt családneve. Azt jelenti, „szép kislány”. Na most ugye, engem nem nagyon lehet se szépnek, se kislánynak nevezni, de kikuyu névvel ellátni talán igen. Úgyhogy attól kezdve minisztériumi környezetem csak „Kikuyu”-nak hívott. A Kilimandzsáró kenyai oldalán élő kikuyu törzs egy része a Nyíri-sivatagban él. Náluk ez a vezetőknév olyan elterjedt, mint Sváziföldön a Dlamini, – ami egyébként a királyi klán neve, vagy Lesothóban a Lerotholi, Toane vagy Thabane.

Szóval így lettem kikuyu, viszont az az ominózus alkalom volt az első és utolsó igazgatósági ülés a gyémántbányáknál, mert azért egy Kelet-Euró-

pából, kommunista országból érkezett pénzügyes mégsem ülhett olyan igazgatósági székben, ahol a cég fele részét Dél-Afrika birtokolja és vezeti. Ezt csak azért akartam elmondani, hogy lássák, Afrikában sem működnek a dolgok másként, mint itt nálunk. Az érdek az érdek, az üzlet pedig üzlet! Na meg sok-sok politika. . .

Dél-Afrika akkor is, most is az afrikai kontinens legjelentősebb gazdasági motorja, forrása a fejlődésnek, és ami bizonyítja, hogy az apartheid megszüntetése nem ment sem a fekete, sem a fehér érdekek rovására, és hogy Dél-Afrikában nem következett be az előre megjósolt és betervezett fehér elvándorlás. Fölhasználták Zimbabwe rossz, nem követendő tapasztalatát, ahol 4–5 év kezdeti nyugalom után a kilencvenes évek elejétől kezdték a fehéreket kiszorítani a gazdaságból. Meg is lett az eredménye! Mindannyian tudjuk, hogy mi most Zimbabweben a helyzet. Ez Dél-Afrikában elmaradt. Ez egyebek mellett köszönhető egy olyan sokat szenvedett és bölccsé vált elnöknek, mint Mandela, és betudható annak a hihetetlenül dinamikus és okos csapatnak, amely Mandela mellett fölnőtt, és átvette stílusát, gondolatait. Úgyhogy Dél-Afrika ma is – most már apartheid, fehér dominancia megjelenése nélkül, a közös érdekek mentén – érezhetően befolyásolja, mondhatni, egész Afrika gazdaságát.

Hadd mondjak el még egy történetet, és akkor be is fejezném az előadást. Megint csak láthatjuk, hogy ez is a gazdaságra van kihatással. Az AIDS! Nem tudom, hányan jártak már Ugandában, de amikor az ember megérkezik Entebbe-be, a repülőtérre – ahol még mindig ott rozsdálnak a 78-as túszzabadítás során kilőtt MIG-ek roncsai –, az érkező egy kb. 30 km-es úton jut be Kampalába.

Entebbe és Kampala a nyolcvanas évek elejére gyakorlatilag összeépült. Az út mellett, ahogy megy az ember, végig házsorok vannak. Visszaemlékezve 1994-es látogatásomra, minden ház előtt koporsót láttam. Ezen a szakaszon koporsógyártók telepedtek meg. Ilyen ütemű az elhalálozás az AIDS miatt. A nemzeti Bankban, ahol dolgoztam, ki volt írva a lift mellett: „Hetente csak egy temetés!” Tudniillik, képzeljék el, mit jelent a lakosság számára, hogy percenként tűnnek el az életükből életerős, okos, magasan kvalifikált emberek, szakemberek, űrt hagyva maguk után családban, munkahelyen. Mit jelent valójában mindez, temetésekre fordított munkaóra-kiesésben, ahogy hetente 4–5 ismerőse, barátja hal meg az embernek, mert elvitte az AIDS. Ez számunkra itt a „biztonságos” Európában egy – méreteit tekintve, társadalmi kihatásait érzékelve – felfoghatatlan, hihetetlen tragédia! Úgyhogy, amikor Afrika gazdaságáról beszélünk, erről is szólni kell!

Még egy villanás ezzel a témával kapcsolatban. Két hónapot töltöttem el az Ugandai Nemzeti Banknál, és ez lehetőséget adott arra, hogy megismer-

jem a kereskedelmi bankok vezetőit. Egy-két vezetővel – a munka kapcsán – össze is melegedtünk. Egyik szombaton följött hozzám az egyik bank vezetője, és szólt, hogy menjünk el vacsorázni, utána meg bekukkantunk egy kitűnő bárba, és „meghajtjuk” a lányokat. Mondom neki, figyelj ide, itt azért baj van a lányokkal, pláne az elit bárókban. Mire ő: „Á, dehogya, az AIDS másokat támad meg, minket nem.”! És sajnos ezt a hozzáállást tapasztaltam Szváziföldön, Dél-Afrikában, Ugandában is. A felvilágosításnak, a humanitárius jellegű részvételnek borzasztó nagy jelentősége lenne! A tudás, az AIDS működésének behatóbb és szélesebb körű ismerete életmentő-termelőerővé válhatna.

Ennyit szerettem volna elmondani Afrika gazdaságáról! Még szívesen beszélnek–mesélnék 1–2 órát mindezekről a dolgokról, de az idő rövid. Köszönöm szépen, hogy meghallgattak, és még egyszer gratulálok a szervezőknek.

AFRIKA ÉS A GLOBALIZÁCIÓ

PINTÉR István
(elnök, Geopolitikai Tanács)

Tisztelt Elnök Úr, Excellenciás urak, Hölgyeim és Uraim!

Nagy megtiszteltetés számomra, hogy egy olyan nagyjelentőségű témáról, mint amelyet Afrika globalizációs kapcsolatainak kérdésköre jelent, szólhatok Önöknek. A jelen korreferátum 15 perces időbeli korlátja ugyanakkor nem teszi lehetővé számomra a kérdés mélységi, tudományos elemzését. Ezért engedjék meg, hogy csak néhány, az általam fontosnak tartott globalizációs jelenséget emeljek ki, amely azonban hatásukat tekintve több mint jelentősek.

Ha a térképre nézünk, mindnyájunk emlékezetében előbukkannak azok a háborúk és összecsapások, amelyeket Afrika földje elszenvedett. Elmondhatjuk, hogy olyan európai nagyhatalmak ütközőzónájává vált, akik mindig saját érdekeiket helyezték előtérbe. Ez a klasszikus ütközőzóna szerep teljesedett ki a bipoláris világrend idején, amikor az Egyesült Államok és a Szovjetunió permanens hideg és meleg háborúban feszültek egymásnak. A bipoláris világrend váratlan megszűnése után azonban az afrikai népeknek egyedülálló történelmi lehetősége nyílik meg arra, hogy sorsuk irányítását saját kezükbe vegyék. Ez még akkor is igaz, ha a földön megmaradt egyetlen szuperhatalom dominanciáját ezen a földrészen is érvényesíteni próbálja. A valóságos helyzet az, hogy az USA jelentős befolyása ellenére sincs abban a helyzetben, hogy a teljes afrikai kontinenst irányítsa.

Amikor Afrikának a globalizációval való kapcsolatát vizsgáljuk, szükséges az Egyesült Államok Afrika-politikáját elemeznünk. Az utóbbi időben sajnos az ígérek és a megvalósult fejlemények között egyre mélyebb a szakadék. 2003-ban például Bush elnök egy igen előremutató tervet tett közzé a Karibi-térség és Afrika HIV/AIDS helyzetének jobbítására. E szerint öt éven keresztül összesen 15 milliárd USD fordítódna erre a kérdéskörre. Ehelyett már a 2004. évi elnöki költségvetés is csak 450 millió USD-t tartalmazott az ígért 3 milliárd helyett. 2004-ben még az is megtörtént, hogy a Fehérház a segítő térséget – anélkül, hogy a segély összegét megemelte volna – globálissá terjesztette ki, amely Afrika háttérbe szorítását jelentette.

Egy másik jelentős kezdeményezés, az AIDS, Tuberkulózis és Malária elleni Globális Alap most három éves. Jelenleg pénzügyi nehézségekkel néz

szembe, mivel az Egyesült Államok adminisztrációja a következő öt évre csak évi 200 millió dollár befizetését helyezte kilátásába, ami kb. egytizedét jelenti annak a szükséges összegnek, amely hozzájárulás mellett egy hatékony HIV/AIDS program megvalósítható lenne.

Annak ellenére, hogy az egyetlen megmaradt szuperhatalom két legfontosabb biztonságpolitikai vezetője a tegnap lemondott Colin L. Powell külügyminiszter és a helyébe lépő Condoleezza Rice is afrikai gyökerekkel rendelkezik, az Egyesült Államok a multilaterális nemzetközi együttműködést háttérbe szorítva, saját globális AIDS kezdeményezést bocsátott útjára. Ezt a lépést többen azért is kritizálják, mert annak vezetését arra a Randall Tobias úrra bízták, aki korábban gyógyszergyári vezetőként az afrikai betegek számára elérhető árú vakcinák helyett inkább a szükséges profitérdekeket helyezte előtérbe. Mindezen lépések folyamatosan megakadályozzák, hogy a HIV/AIDS betegek Afrikában az általuk kifizethető áron jussanak kezeléshez.

Sajnos az Egyesült Államoknak a szubszaharai országokkal fenntartott gazdasági kapcsolatai mind az import mind az export oldalon stagnálnak vagy csökkennek. A 2002. év kétoldalú kereskedelmének összege mindösszesen 24 milliárd dollárt tett ki, amely mintegy 15 %-os csökkenés az előző évhez képest. Ugyanakkor nagy lehetőségek vannak a 2003-ban 38 afrikai ország által létrehozott Afrikai Növekedés és Lehetőségi Megállapodás (AGOA) kiteljesedésében, ugyanúgy, mint az USA-nak a Dél-afrikai Vámunióval (SACU) megkötött szabadkereskedelmi egyezményében.

Visszatérve az Egyesült Államoknak, mint globalizációs szuperhatalomnak az afrikai szerepére, úgy tűnik, hogy nem sikerült meghaladnia a hidegháborús időszak stratégiáját. A trend azt mutatja, hogy az Egyesült Államok érdekei két területre koncentrálódnak. Egyrészt az olajban gazdag afrikai országok stabilizálásában, másrészt a terrorizmus-ellenes fellépésben. Csak zárójelben jegyzem meg, hogy a magyar befektetőknek érdemes ezeket a folyamatokat folyamatosan figyelemmel kíséreni, hiszen ahol az Egyesült Államok megjelenik, a beruházások elkezdődnek, olyan stabilizáció indul meg, amely biztosítja a kisebb befektetések biztonságát is.

Nemcsak a globalizáció előrehaladásával szembesülünk azzal, hogy a belügyekbe való beavatkozás tilalma eddig sem érvényesült az afrikai országokkal kapcsolatban. Ez a tendencia erősödni látszik, amikor az Egyesült Államok a saját érdekeinek megfelelően az afrikai országokat szelektíven támogatja. Ez a szelekció érvényes a terror-ellenes háborúra is, hiszen az évi 100 millió dolláros támogatási keret nem elegendő a kérdés megoldására, de elegendő lehet egyes, kiválasztott kormányok pénzügyi segítésére.

A globalizáció egy másik jelensége szintén nagy hatással van az afrikai kontinensre. Világszerte megfigyelhető, hogy a nemzetállamok szerepe mellett az úgynevezett „állam alatti” képződmények egyre nagyobb hatással bírnak. Ez különösen igaz a különböző terrorista szervezetek elszaporodására, amelyek azonban méretüknél fogva nehezen kezelhetők a hagyományos, bipoláris időszakban kiépített eszköztárral. Fel kell figyelnünk ugyanakkor a globalizáció egy másik jelentős tendenciájára, mégpedig a nemzetállamok feletti szervezetek egyre növekvő befolyására is. Már a hetvenes években is az ENSZ foglalkozott a multinacionális szervezetek hatalmának növekedésével, azonban annak kezelése mind a mai napig nem sikerült. Az Afrikára vonatkozó események azt mutatják, hogy a nem kellően kiépített nemzetállami, és a sokszor hatástalan nemzetközi mechanizmusok kiszolgáltatottá teszik az afrikai államokat az „állam alatti” és az „állam feletti” szférában egyaránt.

A globalizáció elsősorban a nemzetközi munkamegosztás mind hatékonyabbá válásában testesül meg. Afrikára általában jellemző, hogy csak kevéssé tud bekapcsolódni ebbe a munkamegosztásba, bár geopolitikai szempontból a nyers- és ásványi anyagok jelentősen felértékelődnek. A szabályozatlanság, az instabil nemzetállami szerkezet és a várható extra profit klasztrikus kolonializációs reflexeket hozhat működésbe. Ugyanakkor a globalizált világnak sem érdeke, hogy ellenőrizetlen csatornákon keresztül jussanak be ezek az anyagok a világkereskedelembé. Sőt kifejezetten veszélyes, ha az ezen anyagok ellenértéke bizonytalan szervezetek pénzügyi hatalmát erősíti.

A globalizáció legteljesebben talán a pénzügyi rendszer kiépülésében teljesedett ki. Az afrikai kontinens is része ennek a rendszernek, bár annak pozitívumait (például a befektetésekhez szükséges tőkeellátottság, az átutalások biztonsága stb.) csak néhány afrikai ország érzékeli, míg az egész világ tapasztalhatja a negatívumokat. A csekély afrikai állami ellenőrzés és a hiányos nemzetközi ellenőrzési mechanizmusok kiváló terepévé tette az egyes afrikai országokat a nemzetközi pénzmosást végző szervezetek számára. Ennek visszaszorítása a világ fejlett részének is alapvető érdeke, ugyanakkor egyre erősebben ellenállnak a transznacionális bűnözői körök.

Ugyancsak jelen vannak Afrikában a jogi globalizáció első jelei is. E szerint a multinacionális cégek minden, általuk érdekesnek ítélt régióban kikényszerítik azokat a jogszabályokat, amely üzleti kockázataik csökkentését jelentik. A jogrendszerek különbözősége azonban még mindig jelentős gazdasági hátrányhoz vezet. Nem véletlen, hogy az angolszász jogrendszerű országok közül is kizárólag az Egyesült Államok bírósága előtt lehetett meg-

támadni azokat a német cégeket, akik rabszolgamunkát alkalmaztak a második világháború idején. Ez az ügy kölcsönös megegyezéssel zárult. Amerikai ügyvédek azt is kiderítették, hogy az afrikai rabszolgák Újvilágba történő szállítását például a Lloyds biztosította. Csak remélni lehet, hogy ez az ügy is egy tisztességes egyezséggel fog zárulni.

Végezetül engedjék meg, hogy a globalizáció néhány jelenségének felvilantása után a kockázatok oldaláról közelítsem meg a kérdést. A geopolitika és a modern kockázatelemzési módszertan használatával elemezve Afrika és a globalizáció viszonyát felállítható egy újfajta sorrend. E szerint a világ számára Afrikából a következő fő kockázatok jelentkeznek:

1. HIV/AIDS, amely kérdés már régen globális, de a fejlett országok nem fordítanak megfelelő figyelmet erre a veszélyre.

2. Szegénység, amely nemcsak egyes afrikai régiók stabilizálását akadályozza meg, hanem táptalaja lehet az olyan mozgalmaknak, amelyeket a terrorista szervezetek ugyanúgy ki tudnak majd használni, mint egyes arab országok hasonló problémáit.

3. Az afrikai országok egyedülálló lehetősége arra, hogy saját sorsukat kezükbe vegyék, megtörik a külső beavatkozók érdekérvényesítő lehetőségein. Ne feledjük, hogy a korrupciót azért is nehéz felszámolni, mert a legfejlettebb országok vagy a legnagyobb cégek is alkalmazzák ezeket az eszközöket. Ennek visszaszorítása nélkül marad az instabil helyzet, amely akadályozza a gazdasági fejlődést. Ennek hiányában pedig egyre-másra szembenézhet a világ az afrikai migráció hullámszerű erősödésével.

Ha mindezeket a kockázatokat a világ szerencsésebb része a megfelelő módon kezeli, és biztosítja a megfelelő pénzügyi eszközöket is, megelőzhetőek lesznek az egész világot érintő káros folyamatok.

Köszönöm a figyelmüket.

FURTHER POSSIBILITIES
IN THE BILATERAL RELATIONSHIP
BETWEEN HUNGARY AND ANGOLA
(Lehetőségek Angola és Magyarország kétoldalú kapcsolataiban)

VAHEKENI, João Miguel
(az Angolai Köztársaság nagykövete)

Excellencies, Ladies and Gentlemen,

First off all I would like to thank you to give me opportunity to talk about the further possibilities in the bilateral relationship between Hungary and Angola.

Before starting with the subject, let me introduce you to my country, Angola.

Angola is situated in Southern Africa, with an area of 1 246 700 km². It is one of the largest African countries. It has borders with Congo Brazzaville and Congo Kinshasa to the North, Congo Kinshasa and Zambia to the East, Namibia to the South, and to the West, the Atlantic Ocean.

Angola's population is about 13,5 million inhabitants with 3 millions people living in Luanda and the rest are scattered trough the country.

The population is very young, 52% are between 15–64 years old and the growing rate is 2,8%.

Angola is potentially an exceedingly rich country, both in and beneath the soil, as well as at the sea. Abundant arable land and different climates permit cultivation of a great variety of crops in both tropical and temperate regions, including beans, cassava, coffee, cotton, sugar, sisal, palm oil, maize, rice, tropical fruits and vegetables. Cold water fish species predominate in the southern costal waters near Namibia and warm water species north of Benguela. Sardines, Mackerel and Tuna, as well as many types of shellfish are harvested.

The mineral resources of greatest economic importance are oil, diamonds, iron, manganese and other minerals such as gold, chrome, copper, asphalt, wolfram, tungsten, uranium and rare minerals. The country has also huge resources in black granite, quartz, and marble.

Angola is also very rich in tropical and precious woods like Ebony, Mahogany, African Sandal, Jacaranda etc.

My country has an immense river network with great rivers and big dams that produce the electrical energy for the country.

The main harbors are Luanda, Lobito and Namibe for the international commerce and the oil terminals of Malongo in Cabinda and Soyo for the oil industry.

As you know my country suffered a long civil war the destroyed important infrastructures needed for its harmonic development.

After the peace process was restored, the Government has been engaged in the huge task of rebuilding the country. For this, Angola needs the cooperation of the International community.

Angola now is a stable country that wants to maintain its territorial integrity with the base of a State of Law.

As for the reconstruction and for the value of the natural resources, there is naturally, the elaboration of legal instruments that assure the investors with guarantees for long lasting projects and for the companies investments such as the new law of investment that offers a lot of advantages for the investors such as tax reductions and investment incentives.

For this reasons, Angola has become one of the Africans countries more promising, having operating companies like Exxon, Chevron, Shell, Texaco, Daewoo, Total, Almazay Alrosa, Schlumberger oil field, Sonamet, Ashanti gold mining etc.

One of the fields where the Government is giving special attention is tourism. Having incredible rivers, waterfalls and game parks, Angola is an ideal tourist destination, especially for those interested in eco-tourism. Only the revenue generated by foreign visitor has reached 28 million dollars in the last year.

As you know the friendly relation between Angola and Hungary is very old, characterized by economical and educational exchanges. It is here where I'm situated now, in the middle of the political relations of our countries trying to promote and deepen our economical relations. We would like to count on you as our reconstruction partners. We would like to see the Hungarian investors participating on the development of the Angolan Economy.

Angola is an open market in different fields such as industry, manufacture, agriculture, construction and tourism where the investor can help Angola to be developed economically and socially.

In this perspective, I would like to encourage the Hungarian Government and the private initiative to deepen the relations between our two countries establishing important bonds of multifaceted cooperation equally advantageous.

Starting in January 2005, the Library of the Embassy of Angola and the Web Page will be available for the investors and for the general public interested in investing and travelling to Angola.

Thank you for your attention

STRATEGY OF THE NIGERIAN FOREIGN POLICY
(A nigériai külpolitika stratégiája)

GUYIT, Gershon
(a Nigériai Szövetségi Köztársaság budapesti nagykövete)

Your Excellencies, Fellow Ambassadors, Members of the Diplomatic Corps, The Director, African Policy Research Centre, Distinguished Ladies and Gentlemen,

It is my pleasure to address this assembly on the “Strategy of the Nigerian Foreign Policy.” Justice cannot be done in 15 minutes to this subject, which by implication covers about 44 years of the country’s evolution as a Nation. By this restriction I shall only highlight a few basic facts that could guide us into understanding the evolution and consequent direction of Nigeria’s current Foreign Policy goals.

For the purpose of this address, “Foreign Policy” stands for “the principle and philosophy by which a Sovereign State conducts its relationship with other Sovereign Countries”, or could mean the standpoint by which a country defines its relationship with other countries around the world. Through strategy comes the ways and means laid out for the realisation of these particular objectives.

From these definitions it could be implied that the Strategy of Nigeria’s Foreign Policy represents means through which Nigeria as a Nation State pursues its foreign relationship to achieve its Foreign Policy objectives.

From the 1994 census figures, Nigeria’s population is estimated now to be about 130 million people spread among 250 ethnic and linguistic groups. It has a landmass of 910,770 sq km, which is richly blessed with natural resources. The country gained independence from British colonial rule in 1960. In its 44 years of independence, Nigeria has experienced only 15 years of democracy and about 29 years of military dictatorship.

[a] 6 years after independence, the military took over in 1966 and ruled for 13 years. Within those years of democratic disruption, 4 coups d’état produced 4 sets of military Presidents and a civil war strife, which led to a 30-month civil war.

[b] Democracy was restored in 1979 by General Olusegun Obasanjo who was then the Head of State following the assassination of the Head of State in a coup in 1976. By sheer coincidence he is today in his second term as

Nigeria's democratically elected President. The democracy restored by Obasanjo in 1979 lasted only 4 years as the military again struck disrupting democracy in 1984. They ruled for 15 years, during which period the country witnessed 4 military coups, which produced another sets of 4 military presidents and an annulled successful democratic election.

[c] The present ruling democratic government was elected in 1999 and is in the 5th year of its two terms of 4 years each. Thus from the post-independence scenario the country's years of evolution can be subdivided into three:

The 6 years of post-1960 up to the pre-1966 military coup;

The two long periods of first 14 years and later 15 years of military interruption of democracy totalling 29 years; The current 5 years democratic rule from 1999 to date.

Thus the country's Foreign policy has evolved over the years from the circumstances of our post-independence experience with a slight tint from our colonial siege of the pre-independence years.

The post-independence 6 years were characterized by the cold war, and bipolarism saw many nations pitching their tent on either side of the polar system. Nigeria having adopted a non-aligned policy sat on the fence, in spite of her evolving strength and wealth, her voice was neither heard on African nor international affairs.

A marked departure from the non-aligned posture emerged during and within the 29 years of military intervention. The military found that their involvement in governance was unacceptable to developed democratic governments the world over and so pitched their relevance within Africa championing Africa and African affairs with focus on the core issues of African independence and unity, peaceful dispute resolution, non-intervention and non-alignment in sovereign affairs of other nations. For these goals it promoted African Regional Development and Economic Cooperation playing an integral role in the activities of the organization of African Unity [OAU], the Economic Community of West African States [ECOWAS], the Non-Aligned Movement [NAM], the Commonwealth [CW] and the United Nations [UN]. In the later years Nigeria became an active member in the transformation of the OAU into the African Union [AU] and the New Partnership for Africa's Development [NEPAD], a programme that makes good governance and respect for human rights mandatory pre-requisites for economic and developmental assistance.

Though African unity was the main focus of the military regimes over the years, this posture was boosted in the second half of the 1970's when the

then Murtala/Obasanjo regime pursued a vigorous and well articulated, dynamic foreign policy, identifying Africa and its liberation, in unequivocal terms, as the centre-piece of its foreign policy. The total liberation of Africa from colonial rule was its main agenda while promotion of Afro-centrism was the philosophy. With a visioned leadership and its enormous wealth, Nigeria took up a leading role in Africa and actively funded and supported the struggle for the liberation of several countries still under colonial/apartheid rule. Nigeria's role in Angola, Zimbabwe, South Africa, and Mozambique, to mention a few comes to mind. The successes scored in the liberation of Africa later transited into quasi-new conflicts when Africa's problems took on a new dimension. During the late 1980's and early 1990's, some of the then independent countries, especially in the West Coast, experienced internal wars that on several cases spilled over to the surrounding countries causing huge humanitarian crisis and threat to the peace of the entire region. Liberia, Sierra-Leone, Central African Republic, Guinea Bissau, Ivory Coast and many others became a challenge that Nigeria had to resolve. Other conflicts where Nigeria intervened successfully were between Burkina Faso and Mali and Togo and Ghana. These successes were recorded due to her leadership on the African continent, and her emphasis on promoting peace and African unity and economic opportunity, which has resulted in its cordial relationship with most states in Africa, especially West Africa. Blessed among others with material and human resources, Nigeria committed men, money and materials to see that peace is restored to such troubled regions, a role that Nigeria has come to be noted for internationally. Nigeria played all these roles in the name of being its brother's keeper with no strings attached whatsoever.

It was observed over time that all the enormous sacrifices in bread and blood that the country and its people were making for others hardly translated into any tangible benefit to the Nigerian person, either within the theatre of such generous display or even on the international arena. While this remains an unfortunate fact that the country is still grappling with, recent developments on the global arena only help to drive home the need to effect slight changes in the strategies by which our goals are pursued.

The Government of President Obasanjo, which emerged from a democratic election in 1999 after 15 years of military rule, inherited an economy that had declined drastically owing to mismanagement over the years, neglected infrastructures, rampant corruption and an economy that is suffering from lack of international economic co-operation. Such conditions were a threat to any democracy; therefore steps were taken to ensure the credibility

of the new democracy through policies that emphasised transparency, good governance and re-establishment of multilateral and bilateral relations that had long been severed by the international community as Nigeria was treated as a Pariah State. These steps were a necessary panacea for a desired economic growth through the harnessing of resources to generate growth in addition to taking cognisance of the contribution which international co-operation can make to the growth of the economy. Such co-operation areas identified include but are not limited to:

- (a) Seeking development assistance;
- (b) Opening markets internationally for our products; and
- (c) Seeking international intervention for relief of our crushing debt burden and an international collaboration for the repatriation of Nigeria's looted fortunes stashed away in foreign countries.

All these steps are in a quest for sustainable economic recovery and development which are necessary tools for the prosecution of a viable foreign policy made mandatory by the global changes in the international system within which we have to operate. In doing so, ensuring that national interest must be vigorously pursued without compromising zonal and regional commitments and the interest of the Nation and its people.

The Nigerian becomes the focus of the new foreign policy thrust which proposes a "constructive and beneficial concentricism" predicated on a tripod of Strategies: the Nigerian and Nigeria, Africa and the World. It means giving priority to the well being, development and survival of Nigerians in all foreign policy calculations; it means the quest for a people-oriented policy that will enhance capacity building in Nigeria. A system that promotes the Nigerian in the Diaspora to facilitate the elimination of institutional barriers to the optimisation of his potentials. Through that, his direct and indirect contribution to nation building can be secured.

The abundant skill of the Nigerian in academic, sports and culture has been harnessed to promote a special image for the country among others through its Technical Aids Corp Scheme (TAC). Established in 1987 for youth participation, it enrolls and re-orientates selected Nigerian graduates and sends them to serve in foreign countries. Through this, Nigeria has been able to share its expertise and know-how with other African, Caribbean and Pacific countries (ACP) giving them assistance on the basis of their assessed and perceived needs. Through the scheme the youths of Nigeria have been able to establish meaningful contacts and understanding with the youths of other countries.

Through the principles of NEPAD, Nigeria believes in the pursuit of the integration of the African economy into the mainstream of growing world economies.

Nigeria believes that the integration of African economies can be accelerated through the African Union hence the support for the transformation of the OAU into the AU. Its constitutive act enables it much more than the OAU to promote African economic integration in this age of globalisation, which (if care is not taken) has the potential of marginalising Africa in the evolution of international economic cooperation. This vision of Africa's economic integration is captured in the Principles of the NEW PARTNERSHIP FOR AFRICA'S DEVELOPMENT [NEPAD], which is an African home-grown programme designed to launch Africa and its countries on the path of sustainable growth and development. It is a response to the challenges of poverty, disease, ignorance, human deprivation and the marginalisation of the continent by a rapidly globalising world, preceding from an affirmation of the principle that good governance is a fundamental prerequisite for sustainable socio-economic development.

Hence the Governance project becomes a priority project of the NEPAD through which African countries voluntarily accept a periodic review of their performance in several aspects of their political and economic policies. Other priority areas of NEPAD include agriculture, trade, industrialisation, infrastructure, poverty alleviation, health and the promotion of the private sector.

NEPAD has been accepted universally as an authentic African programme and is the measure by which the international community defines its cooperation with Africa.

Taking up major roles in regional and international organisations such as the Commonwealth and the UN, Nigeria continues to press for a reform of the United Nations and the democratisation of its decision-making systems, particularly the Security Council, in a way that would reflect more the interest of Africa.

Currently, Nigeria holds the position of Chairman of the UN Committee on Peacekeeping Operations, which has further strengthened her role in peacekeeping operations, especially in addressing conflicts in Africa. Furthermore, since year 2000, Nigeria has been elected into the UN Economic and Social Council [ECOSOC], the Commission on Sustainable Development, the UN Commission on Human Rights, as well as the Committee on the Elimination of Discrimination against Women and the Sub-committee on Human Rights. Nigeria is working to ensure that Africa is accorded its due in any new seats in the permanent and non-permanent membership cat-

egory. Nigeria, because of her credentials, has re-affirmed her interest in one of the new permanent seats that may be created.

As a believer in world peace and equal treatment of all persons, Nigeria continues to pursue policies that would bring peace and development to Africa, promotes a just and free world through canvassing for the use of the instrument of multilateralism so as to create the environment through which the backward economies can catch up with the rest of the world. The case of Central and Eastern European countries comes to mind here. The massive debt waived to and the role being played by the EU to help these countries catch up with the rest of the developed countries of the region is a classical example of what the developed world should do to developing countries.

Recent events have shown that the lopsided development of the world makes it a less safe place to live, therefore Nigeria would continue to canvass for the promotion of an even development for all the regions of the world for the good of all.

Thank you very much.

A DÉL-AFRIKAI TÉRSÉG POLITIKAI TERMÉSZETRAJZA

BÚR Gábor PhD
(egyetemi docens, ELTE Bölcsészkar)

Afrika déli része mindig is a legek területének számított a kontinensen: itt állnak Nagy-Zimbabwe romjai, amelyek a piramisok után Afrika legnagyobb történelmi építményei, itt hozta létre birodalmát Shaka zulu király, a legtehetségesebbnek tartott afrikai hadvezér, ide települt be a legtöbb európai, itt találták a legtöbb ásványkincset, és még hosszan folytathatnánk a sort. A kolonializmus utolsó bástyájának is Afrika déli része számított, a portugál gyarmatok csupán 1975-ben, Zimbabwe 1980-ban, Namíbia 1990-ben nyerték el függetlenségüket, a Dél-Afrikai Köztársaságban pedig, amelynek apartheid rendszerével szemben a kontinens államai évtizedeken át önmagukat meghatározták és az Afrikai Egységszervezetet egybetartották, csupán egy évtizede, 1994-ben váltotta fel a pigmentokráciát a többségi uralom.

Roppant jelentőségű változás volt ez, csupán Ghána 1957-ben elnyert függetlenségéhez, vagy az 1960-as „Afrika évéhez” hasonlítható. Dél-Afrika a kiközösítettségéből szinte egy csapásra a kontinens soros üdvöskéjévé, az afropesszimizmus elleni leghatékonyabb érvvé vált. Alig telt el egy hónap a szabad választások után és Tuniszban Nelson Mandelát az AESZ második alelnökének választották. A Dél-Afrikával kapcsolatos eufória szinte mindenkit magával ragadott, Huntington az 1996-ban megjelent, s roppant népszerűsége szert tett munkájában („A civilizációk összecsapása”) arról ír, hogy a külön civilizációvá fejlődő szubszaharai Afrikának vélhetően a Dél-Afrikai Köztársaság lesz a mag-állama.

Az, hogy Etiópia (1974-ig), Kenya, Nigéria, Elefántcsontpart, Zimbabwe, stb. után a Dél-Afrikai köztársaság vált a kontinens vezető politikai státusszal rendelkező országává, semmi csodálkoznivaló nincs. Latin-Amerikától eltérően, ahol Mexikó, Brazília és Argentína is alappal pályázhat ilyen szerepre, Afrikában nincs rövid- és középtávon érdemi vetélytárs. Afrika jelenleg majdnem 800 millió lakosából mindössze 45 millió, azaz alig több mint 5 % él itt, mégis a dél-afrikai gazdaság az afrikai kontinens gazdasági erejének 19%-át adja. A szubszaharai térség GDP-jéből a részesedése már egyharmadnyi. A kontinens teljes ipari termeléséből az ország 40%-kal részese-

dik, áramtermeléséből 50%-kal, a kontinens aszfaltozott útjainak fele itt épült, a mobiltelefonok több mint harmada, a számítógépek (amelyek az UNESCO adatai szerint felerészben használaton kívül kerülnek Afrikába) és az ATM-ek több mint fele itt működik. A kontinens 2003-as mindössze 130 milliárd USD exportjából (Magyarország az évi exportja 42 milliárd USD) Dél-Afrika 36,8 milliárd USD-vel részesedett. A KSH november 8-án nyilvánosságra hozott gyorsjelentése szerint az idei év első 8 hónapjában az afrikai kontinensre irányuló 166,3 millió USD teljes magyar exportból Dél-Afrika részesedése 74,6 millió USD, azaz az afrikai export majdnem fele ide irányul. Importunk onnan az előző évhez képest megduplázódott, ám így is csupán 5,6 millió USD, ami alig ötöde a 27,8 millió USD afrikai importunknak. (Összexportunk Afrikába szinte teljesen megegyezik a görög exporttal és alig marad el a portugál relációtól, míg behozatalunkban egyedül Ausztráliát előzi meg Afrika, ám Kanada kétszer, Brazília háromszor nagyobb összegben importál tőlünk.)

Amennyiben a kontinens öt gazdasági régiójából a legfejlettebbnek, a Dél-Afrikát is magába foglaló SADC (Dél-Afrikai Fejlesztési Közösség) adatait vesszük alapul, úgy a mára már 14 országot magába foglaló szervezet 226,1 milliárd USD (2003) teljes GDP-jéből (ami Fekete-Afrika GDP-jének felét adja, ám ami nagyjából csak Belgiuménak felel meg) Dél-Afrika részesedése 65,7%. Míg a 2. és 3. helyen Angola, illetve Tanzánia egyenként mindössze 6,1 % mondhat a magáénak. A SADC 2008-ra tervezi tagországaik között a teljesen szabad kereskedelem bevezetését (az ECOWAS 2004-ben már a közös útlevelek kiadásába is belefogott). Az SADC és az öt országot magába foglaló Dél-Afrikai Vámunió (SACU) már 1994. előtt is fontos partnerei voltak a Dél-Afrikai Köztársaságnak, ez volt az egyetlen régió, ahová az ország alapvetően feldolgozóipari termékeket tudott exportálni. Ez a sajátosság – kiterjesztve egész Afrikára – máig fennáll, továbbá az is, hogy Dél-Afrika ebből a térségből exportja értékének mindössze nyolcadát importálja. (Afrika egészére számítva ez az arány 4:1-hez, 16, ill. 4 %.) Dél-Afrika 50 legjelentősebb külkereskedelmi partneréből 2002-ben mindössze 10 volt afrikai ország: Zimbabwe (16.), Mozambik (18.), Zambia (20), Mauritius (33), Nigéria (36), Malawi (37), Kenya (38), Tanzánia (39), Angola (40) és a Kongói DK (46). Ám e mutatóknál talán szemléletesebb, hogy az ország Mozambiktól Ugandáig kiszorította a volt anyaországokat az iparcikkek és berendezések legfontosabb szállítójaként.

A fenti egyenlőtlenségek alapján az apartheid megszűnte után az elemzések kétféle irányba mutattak, első örömeiben a legtöbb szakember a dél-afrikai lokomotív beindulását prognosztizálta, ami kihúzza majd az egész

kontinentst a kátyúból. A másik, inkább negatív várakozás a gazdasági egyensúlytalanságnak a politikába történő konvertálódásától tartott, attól, hogy Dél-Afrika dominálni fogja minimálisan Afrika Egyenlítőől délre fekvő országait, esetlegesen az egész kontinentst. Ma már tudjuk, hogy ezek a várakozások nem teljesültek, noha egyik sem volt teljesen megalapozatlan. A Clinton kormányzat alatt Pretoriában szolgáló USA-nagykövet ezt úgy fejezte ki, hogy az, ahogy Dél-Afrika viszonyul Afrika többi részéhez, hasonló ahhoz, ahogy az USA viszonyul a világ többi részéhez, mindketten vezetésre termettek. Nem nehéz belátni, hogy a Bush-adminisztráció alatt az ilyen logika gyakorlati érvényesítésének milyen hatása lett volna Dél-Afrika kontinentális kapcsolataira. Ám, a dolgok más irányba fejlődtek. Dél-Afrika az elmúlt évtizedben átlagosan évi 3% gazdasági növekedést produkált, alig többet, mint a népességszaporulat. Minden eredmény ellenére a dél-afrikai gazdaság és társadalom az utóbbi évtizedben nem tudott kitörni az egyenlőtlenség és féloldalas fejlődés csapdájából, a ma már minden népcsoport számára nyitott és a nyugati világ életszínvonalát képviselő körzetei mellett ott találhatóak a szegénység jelentős szigetei is. KwaZulu-Natalban a népesség 30, Kelet-Fokföldön 40%-a nem jut egészséges ivóvízhez, villanyáramhoz, s egyéb alapvető szolgáltatásokhoz.

Afrika nem egy állama az utóbbi fél évtizedben 5–10%-kal növelte gazdaságát (Mozambik, Uganda, Ruanda), igaz ezek az országok állami költségvetésének 50–70 százalékát a külföldi segélyek adják, míg Dél-Afrikában ez az arány soha nem haladta meg a 2 százalékot, nemzeti jövedelmének pedig a 0,3%-át. Ahogyan a kilencvenes évek közepén sorra nyitotta Dél-Afrika diplomáciai képviselőit a kontinens országában, sokhelyütt szinte azonnal a fogadó ország legfontosabb kereskedelmi partnerévé is vált. Sőt, Dél-Afrika, amely a SACU országokban már jóval a második világháború előtt is a legfontosabb befektető volt, 1990 és 2000 között éves átlagban 1,4 milliárd USD, összesen 12,5 milliárd USD afrikai befektetéseivel a fekete kontinens legnagyobb befektetőjévé vált, megelőzve az USA akkor 10 milliárd USD befektetéseit, és jóval felülmúlta Nagy-Britannia, Franciaország, Németország mutatóit. Mozambikban 33%, Tanzániában 46%, Kenyában 44%, Ugandában 55%, sőt, még a földrajzilag távoli Maliban is a közvetlen külföldi befektetések fele érkezett Dél-Afrikából. Évtizedünkben ez a trend megfordult, és ma már a némileg konszolidáltabb viszonyoknak, a nemzetközi szervezetek, illetve a G8 erőfeszítéseinek is köszönhetően Dél-Afrika hátrébb szorult a befektetői listán. Ez a jövőben sem lesz másként, az USA 2001 szeptembere után valóságos fordulatot hajtott végre Afrika-politikájában, „egyetlen kontinentst sem hagy hátra”, és a nyugat-afrikai, de még a

csádi, sőt, szudáni olajmezők is érdeklődésének homlokterébe kerültek. Hiszen a mai 15%-ra becsült hányadról akár a behozatal negyedére is felkúszhat Afrika részesevé. Ettől függetlenül a dél-afrikai cégek, illetve az ott újra megtelepedett nemzetközi vállalatok éppen az olyan, Afrika számára kulcsszektorokban, mint amilyen a bányászat vagy az információ-technológia, a bank- és biztosítási szektor stb., továbbra is vezető szerepet játszanak a kontinensen. Erre példa, hogy a nyugat-afrikai partokon roppant lendülettel befektető olajcégek Fokvárosban építették ki regionális központjaikat, pedig Dél-Afrika nem is számít olaj- és földgázkészletekben gazdagnak.

Az új dél-afrikai vezetés a múlt öröksége miatt is kényszerűen került, hogy a gazdasági befolyás bármilyen politikai befolyássá transzformálódjék. Újra tárgyalták a SACU 1969-ben lefektetett szabályait is, a korábban Dél-Afrikának egyoldalú előnyöket nyújtó feltételeket megváltoztatták. Leshotó pl. így állami költségvetésének 50%-át a vámunió által neki visszaosztott pénzeknek köszönheti, míg nemzeti jövedelméből a Dél-Afrikában dolgozó polgárai hazautalása 45%-ot tesz ki.

A szabad Dél-Afrika első évtizedében külföldi szerepvállalásaival inkább a várakozások alatt teljesített, és egyetlen egy esetben, 1998-ban éppen Leshotóban került sor fegyveres beavatkozásra, hogy az országban elhárítandó anarchiát felszámolják. Az afrikai és a nemzetközi közösség nem sokkalta, hanem éppen kevesellte Dél-Afrika – az említett eset kivételével – kizárólagosan multilaterális alapon történő akcióit, közvetítéseit, hiányolta beavatkozását, pl. 1994-ben Ruandában is. Jelen pillanatban Dél-Afrika 3 ezer békefenntartóval van jelen a kontinensen, Burundiban, illetve a Kongói Demokratikus Köztársaságban. S ez nem túl nagy szám, ahhoz képest, hogy Franciaország egyedül Elefántcsontparton 5 ezer katonájával van jelen. (A kérdésnek alapvető jelentőséget tulajdonít az a tény, hogy Fekete-Afrika népességének kétötödét közvetve vagy közvetlenül érinti valamilyen – néha egyszerre több – háborús konfliktus.)

Az idei évben mintha némi elmozdulás történné, Líbiával szemben Dél-Afrika nyert az új pánafrikai parlament székhelyéért folyó versenyben, s az ország külügyminiszterét, Nkosazana Dlamini Zuma-t választották az újonnan létrehozott Afrikai Béke és Biztonsági Tanács első elnökévé. Ideszámítva azt is, hogy a tavasz folyamán fölényes többséggel újraválasztott Thabo Mbeki második és az alkotmány szerint utolsó elnöki mandátuma során a korábbiaknál is erősebben törekszik az „afrikai problémákra afrikai megoldások” elv alkalmazására, így felerősödhet az egyfajta pánafrikai intervencionizmus.

Ismerve a gondokat, mint amilyen az AIDS terjedése vagy a valódi politikai pluralizmus megteremtése kontinens-szerte, olyan kihívások ezek, amelyek meghaladják Dél-Afrika, de az egész kontinens lehetőségeit is. Így Dél-Afrika a NEPAD és más pánafrikai kezdeményezés elindítójaként rá van utalva a nemzetközi együttműködésre. Ezt az EU is elismeri, 2003–2005-ös Indikatív Programja 386 millió Euró támogatást tartalmaz, és a rákövetkező 2006-os évben is 129 millió Eurót, amely összegek egyre nagyobb hányada szolgálja a regionális fejlesztéseket. (1995 és 2002 között az EU 880 millió Eurót hagyott jóvá, és 555 milliót fizetett ki ténylegesen Dél-Afrikának. Ez az ország számára nyújtott segélyek 25%-a volt, amit az Európai Befektetési Bank és a 15 uniós tagállam kétoldalú átutalásai a fejlesztési segélyek terén 70%-ra tornáztak fel. (Afrika a világ 50 milliárd USD-re taksált fejlesztési segélyeiből 2000-ben 16,8 milliárd USD-vel, 2002-ben 18,8 milliárd USD-vel részesedett.) A jövőben az ország egyre kevesebb segélyben fog közvetlenül részesülni, ugyanakkor az Afrika déli részének szánt segélyek növekvő hányadát fogják a nagyobb hatékonyság elérése céljából rajta keresztül csatornázni, és ez felerősíti Dél-Afrika szerepét a kontinens gondjainak, eufémizmussal: „posztkoloniális viszonyainak” meghaladásában.

TUDÁSALAPÚ KAPCSOLATÉPÍTÉSI LEHETŐSÉGEK AFRIKÁBAN

KISS László

(Seychelle Köztársaság Konzuli Képviselétének vezetője)

A kérdés lehetséges és helyénvaló tudományos megközelítésével szemben ez alkalommal a gyakorlatot szeretném előnyben részesíteni. Olyan viszonylag friss eseményekről szólok röviden, amelyek alakításának magam is részese voltam. Töreksem arra, hogy mindenki számára jól érthetők legyenek a személyes tapasztalatokból és élményekből táplálkozó üzenetek.

A Seychelle Köztársaság oktatási minisztere első magyarországi látogatásán a magyar felsőoktatás nyújtotta lehetőségekről kívánt átfogóan és konkrétan tájékozódni. Útját érthető indok határozta meg: a mintegy 82 000 lelket számláló szigetországban nincs egyetem, mert annak felállítása és üzemeltetése egészen egyszerűen ésszerűtlen lenne. Kormányuk azonban nagyon sokat költ arra, hogy az alap- és középfokú oktatási szervezet magas színvonalon működjék. E törekvés egyik kézzelfogható eredménye például a három hivatalos nyelv (kreol, angol, francia) egyidejű használatának hétköznapi gyakorlata. A lakosság létszámához képest sok továbbtanulni vágyó diákot küldenek külföldre. Igényesség jellemzi az esetenként távoli egyetemek és főiskolák megválasztását is.

A megbeszélések előkészítéseként igyekeztem reális képet nyújtani Magyarországról és az oktatási rendszerről, aminek során a pozitív elemekre összpontosítottam. A látogatás első felében Budapesten kerestünk fel két egyetemet. Nyilvánvalóan számos sajátos, itt nem részletezendő ok miatt, a beszélgetések nem jártak a részemről előirányzott eredménnyel. A miniszteri program második fele Szegeden zajlott.

Előzetes elképzeléseimtől és várakozásomtól eltérően a miniszter a délmagyarországi nagyvárosban elragadtatással nyilatkozott benyomásairól. Vendégünk ugyanis kis országból jött. Szeged nagyságrendje, hangulata, az emberek nyitottsága nemcsak megérintette de elámitotta. Úgy döntött, kormányának javasolni fogja: ha Magyarországra küldenek diákokat, a képzés helyszíne Szeged legyen. Mindamellet mindkettőnk számára nyilvánvaló volt, hogy az első Seychelle-i diák tanulmányainak befejezése után lesz majd alkalom a részletes értékelésre, hosszabb távú következtetések levonására. A

szigetállamban élőknek a mintegy tízezer kilométerre lévő Magyarország ismeretlen közeg. Nyilvánvaló: kellő tapasztalatok birtokában lehet lesz majd a Seychelle-kormány részéről politikailag felvállalni egy európai „nagy ország” bekapcsolását a külföldi képzési rendszerbe és a szülőket bátorítani a lehetőségek igénybevételére.

Úgy vélem, az elmondottakból következően lehet hangsúlyozni, hogy mennyire fontos a kölcsönös előnyök felismerése és azonosítása a kapcsolatépítésben. Magyarországon érdek, hogy a több helyütt meglévő, jó szakmai színvonalat képviselő angol nyelvű képzési kapacitás megtalálja az afrikai térség fizetőképes keresletét. Ez tovább erősíti az intézmények nemzetközi hírnevét, javítja munkájuk anyagi feltételeit. A diák és – tegyük hozzá – küldő állama számára egyaránt fontos, hogy Magyarországon a világátlag csupán harmadát kell tandíja költeni, az oktatási tartalom-szolgáltatás pedig messzemenően versenyképes.

Üzletemberként jegyzem meg, hogy a felsőoktatási helyek kiközvetítését természetesen már felfedezték nyereségérdekelte vállalkozások is. A közvetítői díjak területén érdemes lehet az önmérséklet erényét gyakorolni annak érdekében, hogy a versenyképes tandíj egy darabig még ne veszítsen vonzeréből.

A következő példa jelentőségét a jelenlévő hölgyek biztosan másként érzik át, mint férfitársaim. Szeptemberi seychellei-i megbeszéléseimen tudományos konferenciánktól talán idegen területet, a sportot érintettem. Abból indultam ki, hogy napjainkban a magyar labdarúgás dicsfényének maradványainál fényesebb a magyar edzők tekintélye. A helyi labdarúgó szövetségben megkérdeztem: hasznos lenne-e, ha magyar edzők tanfolyami formában tovább képeznék az ottaniakat. Megérzésem helyesnek bizonyult. Beszélgető partnereim egyetértettek a lehetőségek megvizsgálásának célszerűségével. Kiderült, hogy a fejlődő országokban jól ismert és nagyrabecsült szakmai felkészültségük miatt szívesen látnának magyar edzőket. A költségek finanszírozására sikerült olyan elvi megoldást felvázolni, amely mindegyik érdekelt fél ésszerű részvállalásával kivitelezhetővé tehet ilyen projekteket. Kiderült az is, hogy a szigetállam 82 000 főnyi lakosságából 6000 igazolt labdarúgó, ami a sportágnak kiemelt jelentőséget kölcsönöz. Következésképpen az együttműködés a két ország kölcsönös megismerésének szolgálatába állítható. Nehéz ugyanis elképzelni, hogy labdarúgással kapcsolatos hírek ne kapjanak megfelelő helyet és teret akár a seychelle, akár a magyar sajtóban.

Érdekes témát érintettünk egy másik beszélgetésem során, amely a pénzügyi szektor továbbfejlesztésére irányult. A Seychelle Nemzeti Bank úgy döntött, hogy az *offshore*, tehát a külföldi pénzeket kezelő üzletágot önállóvá

teszi. Természetesen érdeklődtem, mennyi pénzről van szó? A válasz – 350 millió USD – meglepett. Megkérdezték, tudok-e ajánlani olyan magyarországi pénzintézetet, amely finanszírozandó projekteket tudna ajánlani, illetve olyanokat, amelyek alkalmasak néhány tízmillió dolláros bankbetétek elhelyezésére. Nos, ha valaki 15 évvel ezelőtt ilyen kérdést tesz fel, biztosra veszem, hogy tréfálgozik. Ma más a helyzet. Ezért készséget nyilvánítottam abban a tekintetben, hogy megvizsgáljam magyar szakemberek bevonásának lehetőségét.

Jó példa a kapcsolódási pontok megtalálására egy tiszteletbeli konzul kollégám esete, aki küldő állama figyelmébe ajánlotta az amúgy szívesen látott multinacionális cégekkel kapcsolatos magyar tapasztalatok egyikét-másikát. Észrevételeit idegenkedés fogadta. Aztán megváltozott a helyzet. A tiszteletbeli konzuli intézmény jeles magyar képviselője által közvetített ismeret hasznosult egy fejlődő országban.

A példák jelzik: a Magyarországon dolgozó tiszteletbeli konzulok az eddiginél jobban, főképp rendszerezettebben építhetnének a fejlődő országokban korábban megvolt magyar goodwill-re. Ugyanis azt tapasztaltam, hogy Magyarországhoz nem kötődnek semmiféle terrorizmussal összefüggő félelmek. Magyarország rendelkezik olyan sajátosságokkal, amelyek egy partnerkapcsolatban adott esetben könnyebben „eladhatók”, mint a nálánál nagyobb országok esetében. Ebben a vonatkozásban érdemes még egyszer utalni a pénzügyi szektorra. A Seychelle szigetek továbbfejlődésében fontos bankszervezeti átrendeződés, hasonlóan minden más országhoz, bizalmi kérdés, hiszen az együttműködők számos érzékeny információhoz is hozzájuthatnak. Ha kikapcsolható a félelem, csökken a kockázat is, nő a bizalom.

Lassan idóm végére érve, mintegy összefoglalásként a következőket szeretném mondani. Az természetes, hogy folyamatos figyelmet fordítunk a kétoldalú kapcsolatok ápolásának napi rutinjára. Mégis, úgy tűnik, időről-időre érdemes szokatlan gondolatokat is felvetni. Ilyennek tekintem a Seychelle Köztársasággal kialakulóban lévő párbeszédet a magyar szakértők kiküldéséről. De említhetem azt is, hogy van érdeklődés az Európai Unióhoz való magyar csatlakozás iránt is. Külön említem, szívesen fogadnának tapasztalatcserére pénzmosás elleni fellépéssel foglalkozó rendőrségi szakembereket. A természetes módon felvetődő finanszírozási kérdésekről például egy hasonló tanácskozás keretében lehetne célszerű szót váltani.

Engedjék meg, hogy végezetül reagáljak néhány folyosói beszélgetésre. Magam is egyetérték azzal, hogy sokat segítené egy „alumni” adatbázis létrehozása és karbantartott üzemeltetése a Magyarországon tanult és folyamatosan végző diákokról. Támogatom azt a gondolatot is, hogy figyelemmel a

térség méreteire, első lépésként néhány, mondjuk 3–4 relációban lenne célszerű „pilot”-jelleggel megvalósítani előirányozható projektjeink egy részét. Ezek sikere nagyban előmozdíthatja a fokozatos továbblépés eredményességét. Ennek egyik igen fontos és új mozzanata lehet magyar fiatalok humanitárius akciókban történő részvételének biztosítása, amihez nélkülözhetetlen a szükséges nemzetközi keretek gondos kialakítása.

A NYUGAT-AFRIKAI RÉGIÓ GEOPOLITIKAI FOLYAMATAI – A KRÍZIS VÉGE?

Molnár Erik

(a Namíbiai Köztársaság Konzuli Képviselétének vezetője)

Az afrikai gyarmatok története a háború után a dekolonizáció és a függetlenné válás szakaszába érkezett. Az európai gyarmattartó országok között jól érzékelhető különbségek keletkeztek a dekolonizáció vonatkozásában. Franciaország erős elhivatottságot mutatott afrikai gyarmatai iránt. Nagy-Britannia 1956 után a dekolonizációs hullámot megfelelően értelmezte, és jó részt konstruktív keretek között alakultak kapcsolatai az afrikai gyarmati területekkel. Spanyolország és Portugália elfojtotta az antikolonista mozgalmakat, bár a portugál rezsimet alapjaiban érintették a függetlenségi harcok háborús eseményei. Az új afrikai államok kialakulására és működésére nézve meghatározó jelentősége volt a nemzetközi kapcsolatok átrendeződésének. A külső tényezők mellett a függetlenség elnyerésének szakaszában megjelentek a belső (egyres területeken belüli és Afrika-közi) konfliktusok is, így mindenképp az etnikai feszültségek és háborúk. Különböző válságok (népirtások, zavargások stb.) tették zaklatottá az afrikai államok életét, jelentős részükben az 1980-as évektől instabilitás alakult ki.

Anglofón területek:

Az 1945-ös választáson győztes brit kormány olyan gazdasági és szociális politikát dolgozott ki, amely viszonylagos védeltséget nyújtott az afrikai termelőknek. A gyakorlatban az ázsiai brit gyarmatok függetlenné válása nyomán a nemzetközösséggé alakult birodalom a már kipróbált és jól működő normákat kezdte alkalmazni. Növelték az afrikai részvételt a kiépülő törvényhozó és végrehajtó hatalomban. A függetlenné válás lehetőleg a nemzetközösség keretében a folyamat csúcspontja volt.

Frankofón területek:

A brit dekolonizációtól eltérően Franciaország egységes gyarmatpolitikát dolgozott ki, amely végül az 1958–1960-as függetlenségi fordulathoz vezetett el. 1956 és 1958 között kevés szó esett a függetlenségről. A francia nyugat-afrikai területek nagy többsége a föderációs kereteket látszott támogatni. Az első szakadásra az 1958 szeptemberében kiírt szavazáson került sor, amikor Guinea nemmel szavazott a Francia Afrikai Nemzetközösségi tag-

ságra. Ily módon egyedül Guinea vált függetlenné. 1958 őszén az igennel szavazó területek a Nemzetközösség tagjai lettek. A dekolonizáció Franciaország felügyeletével zajlott, és végül (a föderációs tervvel ellentétben) az egyenkénti függetlenedésbe torkollott.

Portugál területek:

Portugália 1951-ben létrehozta tengerentúli tartományát, amelybe beletartozott a Zöldfoki-szigetek és Bissau-Guinea. 1954-ben egy ún. bennszülött státútumot alkottak, amely jelentős jogokat biztosított a fekete afrikaiak elenyésző kisebbsége számára. A portugálokkal szembeni harc élére Amilcar Cabral állt, vezetésével az ellenállást fegyveres gerillaharcra fejlesztették, és megkezdték az ország felszabadítását. 1972-ben tartották az első választásokat a felszabadult területeken. Az 1974. áprilisi portugál forradalom új helyzetet teremtett. Portugália kénytelen volt elismerni Bissau-Guinea függetlenségét. A Zöldfoki-szigeteken későbbre halasztódott a függetlenné válás. A szigetek csak 1975. július 5-én lettek függetlenek.

A közelmúlt eseményeinek áttekintése néhány országban a teljesség igénye nélkül:

Nigéria regionális vezető szerepre tört a földrészen – Dél-Afrika és Egyiptom után – harmadik legnagyobb hadseregével. Autópályák épültek, új fővárost alapítottak, a ma már félmillió Abuját. De aztán pontosan ezek a presztízs- vagy legalábbis az adott helyzetben nem feltétlenül indokolt beruházások vetítették előre a hamarosan bekövetkező hanyatlást, amelyben az egymást váltó diktatúráknak és természetesen az olajválságoknak is megvolt a szerepük. Azóta az új főváros ugyanúgy züllik le, mint a többi város, amelyekben a száz-százhuszmillió lakosság negyven százaléka él. Az egy főre jutó nemzeti jövedelem húsz éven át mintegy ezer dollár volt – most háromszáz.

Nigériában mintegy 434 etnikai csoport él. Vannak köztük egészen kicsik, és van három nagy: a hauszák, az ibók és a jorubák. Összesen a lakosság hatvan százalékát alkotják, nagyjából azonos arányban, de lakóterületükön (hauszák – észak, ibók – délkelet, jorubák – délnyugat) egyértelmű létszámfölényben vannak. Már hét évvel a függetlenné válás (1960) után polgárháború tört ki: az ibók léptek volna ki az államszövetségből, de a hadsereg nem támogatta törekvésüket. Közel három évig folytak a harcok.

Nigéria a Niger-delta hatalmas kőolaj készleteire alapozta a gazdaságát már a hatvanas évektől kezdve. Ez azonban most már kevés, a kőolaj ára egyre csak süllyed, a bevételek egyre apadnak, az adósság növekszik, az infrastruktúra lepusztult, a közszolgáltatások alig működnek.

Sierra Leone a világtörténelem egyik legértelmezetlenebb polgárháborújának a helyszíne volt. A szemben álló felek között nem voltak politikai nézetkülönbségek, törzsi vagy vallási ellentétek. Az őslakosok több mint százévi viszonylagos nyugalmat követően először Libériában lázadtak fel, és az ottani polgárháború terjedt át 1992-ben Sierra Leonéba is. Itt azonban kezdetől fogva összezavarodtak a frontvonalak, még ideológiák sem születtek. Sierra Leone zavaros eseményeinek egyetlen követhető mozzanata, hogy minden résztvevője a gazdag gyémántlelőhelyekre próbálta rátenni a kezét, hogy aztán a gyémántot eladja, még több fegyverhez jusson, még több gyémántbányát szerezzen meg és így tovább. 1997 közepén lépett közbe az ECOMOG nevű nyugat-afrikai béketeremtő haderő, amely lényegében nigériai katonákból állt. Időközben viszont Nigériában ígéretes demokratizálódási folyamat indult el, amely többek között ahhoz is vezetett, hogy az ország új vezetői lépéseket tettek a lerabolt ország gazdasági rendbetételére, ami például az ECOMOG-ra költött összegek csökkenését eredményezte.

Libériában békés, csendes országépítéssel teltek az évtizedek – 1980-ig. Az altiszti kar 1980-ban sikeres puccsot hajtott végre Samuel Doe vezetésével. 1989 végén egy kicsi felkelő csapat élén tört a hatalomra Charles Taylor, aki korábban sikkasztás miatt az USA-ba menekült, de a libériai kiadatási kérelem hatására bebörtönözték. Samuel Doe elnök katonáival látványos mérsárlások útján próbálta elfojtani a bimbózó mozgalmat, aminek köszönhetően formálódni kezdtek az új etnikai ellentétek. Ekkor és itt alakult ki az afrikai polgárháború új típusa, amelyben nincsenek világos frontvonalak, nem ítéltető meg a harctéri helyzet állása. Talán ez utóbbi körülmény is magyarázza, hogy hét borzalmas év után Taylort nemzetközi felügyelet alatt nagy többséggel elnökké választotta Libéria népe. Csakhogy ettől még nem lett béke az országban, csupán átmenetileg a határvidékekre korlátozódtak a harcok.

Libéria az évek során egy fokozatosan terebélyesedő nemzetközi konfliktus-rendszer középpontjába került. Az északi szomszéd, Guinea kormánya és főleg az ottani határ menti lakosság számára az évek során egyre terheesebbé vált a Sierra Leone-i és libériai menekültek jelenléte, akiknek a száma már 1 millió körül mozog. Ezzel és egy sikertelen guineai puccskísérlet tényével is magyarázható a feszült viszony, amely kölcsönös vádaskodásokban ölt testet.

Elefántcsontpart, e nyugat-afrikai ország csodájára járt sokáig a térség. Az 1960-as függetlenné válástól egészen 1993-ban bekövetkezett haláláig vezette a viszonylagos jólét útján Félix Houphouët-Boigny alapító elnök. Szép nyereséget hozott a kakaó- és kávébab meg a pálmaolaj. Amikor meg-

kezdődtek a 2000-es választások előkészületei, az ország már más volt, mint a régi „szép” időkben. Miközben az ország a korábbi szabályozottságot külső nyomásra, a piac liberalizálására cserélte, legfontosabb termékének, a kakaóbabnak az ára a felére zuhant a világpiacon. Az ilyesmi nincs fegyelmező hatással az indulatokra. 1999-ben például Burkina Fasó-i bevándorlók tízezeit kényszerítette menekülésre a népharag, amely azért a gazdasági hanyatláson kívül más okból is forrongott. Aztán 1999 karácsonyán a hadsereg tényleg fellázadt, és huszonnégy óra múlva már új volt az államfő.

2002. szeptember 19-én az első hírek szerint puccskísérlet, a későbbi beszámolók szerint zendülés volt Elefántcsontparton. Azok a – többnyire alacsony rendfokozatú – katonák lázadtak föl, akiket az 1999 végi puccs vezetője sorozott be, most viszont létszámfelettinek bizonyultak, és le akarták szerelni őket. Az országban az elmúlt pár évben egyre zavarosabbá vált a helyzet. A nyugat-afrikai országokra már rég nem igaz az „Afrika Svájca” elnevezés. Sikertelen puccsok, hatalmas tiltakozó megmozdulások, közben erőszakos külföldi-ellenes akciók. Mindez természetesen összefügg a gazdasági problémákkal is: Elefántcsontpart fő terméke, gazdagságának forrása a kakaó, amiből már nem tudnak megélni annyian, mint eddig. Az elefántcsontparti kormány és az ellene lázadó fegyveres csoportok között kilenc hónap után – elvben – tavaly nyáron fejeződött be a polgárháború.

Az érintett felek aláírtak egy béke megállapodást, majd ideiglenes kormány alakult, de a tűzszünetet máig rendre megsértik. Az ország nyugalját eddig 4000 francia és 6000 nyugat-afrikai katona ellenőrizte.

Sajnos Elefántcsontparttal kapcsolatban a jelen helyzetről is szólni kell, címszavakban:

Az Abidjanban folyó erőszakos események előtt több mint 2200 külföldi menekült a múlt hétvégén a franciák és az ENSZ békefenntartók támaszpontjára. Az elefántcsontparti légierő repülői nem több mint két hete bombát dobtak francia állásokra megölve kilenc francia katonát. A franciák válaszul megsemmisítették az ország légierejét, és elfoglalták a repülőtereket. Kormány-hű szélsőségesek később hajtóvadászatot indítottak a francia állampolgárok után.

Mali: eredetileg Francia Szudán, 1960-ban a függetlenség elnyerésekor néhány hónapig államszövetség volt Szenegállal. Modibo Keita, az ország első vezetője a tudományos szocializmust preferálta, először a Szovjetunióra, majd Kínára támaszkodott, de már 1968-ban puccsal megbuktatták. Azóta újra nyugati (francia, újabban USA) orientáció a jellemző az országgra. Csak 1992-ben volt az első demokratikus választás, és az akkor megválasztott elnök, Alpha Konare (miután 1997-ben újjáválasztották) 2002-ben (Af-

rikában rendhagyó módon nem indult újra). Az országnak nincsenek konfliktusai a szomszédokkal, ám az elefántcsontparti krízis erős hatást gyakorol a vendégmunkások kieső átutalásai miatt. Földünk egyik legszegényebb országa, évi 5–600 millió USD segélyt kap csupán.

Guineáról nagyon röviden: 1958-ban az egyetlen francia gyarmat, amelyik a Francia Közösségbe történő belépés ellen szavazott. Az országot 1958 és 1984 között Secou Toure és családja irányította, erős szovjet befolyás érvényesült, ám az ország nem fejlődött, annak ellenére, hogy a világ bauxitkészletének harmada itt található, s más ásványkincsekben is rendkívül gazdag, természeti viszonyai pedig Nyugat-Afrika éléstárává tehetnék. 1978-ban nyitás történt Nyugat irányában annak érdekében, hogy Guinea a világ legnagyobb bauxitexportőrévé válhasson. Mikor a diktátor 1984-ben meghalt, vértelen katonai puccsal a kormányzást Lansana Conte ezredes (utóbb tábornok) vette kezébe. 1993-ban demokratikusan államfőnek választották, majd többször (utoljára 2003-ban, 95%-kal!) megkérdőjelezhető módon újjá választotta magát. Emiatt az ország nem kap a nemzetközi szervezetektől segélyeket, csak bilaterális alapon kb. 3–400 millió USD-t, ami a koldusszegény ország számára kevés. Legfőbb gond jelenleg a Libériából és Sierra Leonéból érkezett menekültek nagy száma, de létezik az országon belül is fegyveres ellenállási mozgalom.

Mind Maliban, mind Guineában jelenleg béke van. Ugyanakkor ez a béke nem a legstabilabb alapokon nyugszik. A nyugati politika természetesen tisztábban van azzal, hogy egy esetleges háború Guineában az egész térséget lángra lobbanthatja. Talán ennek a megakadályozása a cél, amikor az amerikaiak egyre aktívabbak az országban, és egy nem csak konzulátusnak, hanem Nyugat-Afrikai központnak is beillő épületkomplexum megépítésén fáradoznak.

Konklúzió és néhány gondolat:

Az évtizedek óta tartó helyi háborúkban Nyugat-Afrika több állama a pénzügyi összeomlás határára került. A modern fegyverek soha nem látott mértékű elterjedéséért, végső soron pedig a konfliktusok állandósulásáért a kontinens kimeríthetetlen ásványi vagyona – ezen belül elsősorban az olaj és gyémántkészlete – a „felelősek”. A fegyvereladások száma 1999-ben világméretben nem emelkedett, kivételt képez ez alól Afrika. Ahogy a hidegháború befejeztével szűkülni kezdett a hagyományos fegyvervásárló országok köre, úgy fordultak a fegyverkereskedők mindinkább Afrika felé.

A másik igazán problémás terület a térségben a határok kérdése. A posztgyarmati Afrikában a határok gondjának felvetése alapvetően tabu, a gyarmatbirodalmak etnikai választóvonalakat keresztbe metsző vagy összemósó

műhatárai okozzák máig is a legtöbb bajt, de precedensértékű módosításokba kezdeni kockázatos és reménytelen dolog lenne, és egyre inkább az.

Annak ellenére, hogy szavakban a fejlett Nyugat folyamatosan kinyilvánította szándékát az elmaradt térségek felemelésére, a gazdag és szegény országok közötti különbségek csökkentésére, a valóságban a 19. század első felétől napjainkig Nyugat-Európa és Észak-Amerika egyre gazdagabbá vált a jóval lassabban fejlődő periféria-területekhez képest. Különösen Afrika esetében feltűnő a különbség növekedése a centrumterületekhez viszonyítva. A francia Külügyi Intézet (IFRI) becslései szerint 1820 és 1992 között Nyugat-Európában mintegy 13-szoros, Afrikában pedig csupán 3-szoros volt az életszínvonal-emelkedés. Az 1990-es évtizedben a különbség a fejlett Nyugat és az elmaradott afrikai országok között még tovább növekedett.

Két tényező tovább súlyosbítja a helyzetet. Egyfelől, amint láttuk, a perifériaterületek relatív elmaradottsága a Nyugathoz képest az elmúlt 150 év alatt növekedett, másfelől a 21. század elejére teljes erővel kibontakozott információs és közlekedési forradalom ezt a növekvő elmaradottságot egyre nagyobb számú ember számára teszi nyilvánvalóvá. Ha valaki egy szegény afrikai faluban lakik, de nem tud arról, hogy milyen az élet Nyugat-Európában vagy Észak-Amerikában, akkor mindennapi szenvedései ellenére boldog és megelégedett lehet. Ha azonban megjelenik a viskójában a televízió, amelyik szappanoperákkal népszerűsíti az amerikai életformát, vagy ha még arra is van lehetősége, hogy ellátogasson korábban kivándorolt rokonihoz Londonba, Párizsba vagy New Yorkba, akkor a viszonylagos életszínvonalbeli különbségek elviselhetetlenül nehezdednek vállára.

A higgadt és elfogulatlan tudományos elemzés azt javasolja a periféria-helyzetben élő országok számára, hogy liberalizálják gazdaságukat, használják ki a külföldi működő tőkeberuházások beáramlásából származó előnyöket. Ezeket az érveket a fejlődő országok uralkodó elitje általában el is fogadja. Több országban azonban olyan jelentős az elmaradás, hogy a türelmes és megfontolt társadalmi, gazdasági fejlesztésre buzdító javaslatok megfogadása esetén is emberöltőkre lenne szükség ahhoz, hogy a gazdasági fejlődés jelentős mértékű sikereket hozzon. Ezekben az országokban viszonylag könnyű olyan embereket találni, akik inkább követnek bármiféle radikalizmust. További aggodalomra adhat okot, hogy a terroristaellenes hangulat jelentősen hozzásegítheti a kormányokat a szabadságjogok korlátozásához, amelyek a terrorizmus elleni küzdelmet a velük szembenálló politikai erők likvidálására is felhasználhatják.

Tizennégy afrikai ország tartozik a frank-zónába, aminek felőlük nézve a Párizs által garantált átváltási arány az előnye. Ez az arány 1948-tól négy és

fél évtizeden át változatlan: 100 afrikai frank két francia frankot ért egészen 1994-ig. Ekkor leértékelték az afrikai pénzeket 50 százalékkal, amit a nyolcvanmillió érintett katasztrófaként élt át, hiszen ez azért nagyjából ugyanilyen értékű életszínvonal-romlást jelentett. Más kérdés, hogy a leértékelés logikus következmény a frank-zóna országaiból származó export azonnali növekedése volt. Felgyorsult az övezet országaiban a gazdasági növekedés, két év alatt lényegében megállt az infláció. Ettől függetlenül a frankfón gondolat politikai hatékonysága az elmúlt években lényegében nullára csökkent.

Mindeközben az Egyesült Államok módosított Afrika-politikáján, és aktívabb lett – annak ellenére, hogy többen azt jóslták: a hidegháború elmúltával elveszítette stratégiai érdekeit a kontinensen. Egyre agresszívbabban terjeszti ki befolyási övezetét az afrikai frankfón területek felé is. Ellentétben a vazallusi jellegű viszonyt konzerváló francia típusú segélyező politikával a gazdasági–kereskedelmi kapcsolatok bővítésére törekszik az afrikai országokkal. A terv lényege, hogy az USA még jobban megnyitja piacát azon afrikai országok előtt, amelyek a legtöbb gazdasági reformot hajtják végre. Az Egyesült Államok serkentené az infrastrukturális beruházásokat és lendületet adna a magánvállalkozásoknak.

Végezetül záró gondolatok a Nyugat-Afrika témakörhöz, de talán egész Afrika tekintetében is:

Sok olyan humanitárius szervezet létezik, amelyik komoly szándékkal segít a rászorulóknak. Ezek munkáját értékelnünk kell, de egyben azt is fel kell ismernünk, hogy ezeknek a tevékenységeknek van egy nagy hátrányuk is: minthogy „atyáskodó” hozzáálláson alapszanak, passzivitást eredményeznek abban az értelemben, hogy aki a segítséget kapja, továbbra sem fog semmit sem tenni annak érdekében, hogy helyzetén változtasson. Mindig valaki másra fog várni, hogy az oldja meg a problémáit. Nincs jövője a problémák ilyen jellegű kezelésének: a problémák így nem fognak megszűnni. Ráadásul, ahogy a segítséget valaki megkapta, ezzel vége is a dolognak, a cselekedet nem folytatódik új problémák új megoldásában.

A 21. század elején megrázó brutalitással szakadt rá a világ fejlett részén élő gazdag kisebbségre a felismerés, hogy a fejlődő országoknak nevezett elmaradt térségekben – közöttük Nyugat-Afrikában – élő emberek egy része számára a nyugati típusú népképviselési demokrácia, illetve az ezen felépülő globális kapitalizmus és fogyasztói társadalom nem jelent egyértelműen követendő és megvalósítandó társadalom- és gazdaságszervezési modellt. Természetesen feltehetjük a kérdést: miért nem? De igazából azon kellene elgondolkozni, miért is akarjuk rájuk erőltetni ezt a saját társadalmunkra és kulturális hátterünkre épült demokráciát és fogyasztói szemléletet? Inkább

abban kellene segítséget nyújtanunk, hogy mi módon találják meg ezek az országok saját – akár tőlünk merőben eltérő – társadalmi és demokratikus rendjüket. Azt a rendet, ami az Ő múltjukra, az Ő kulturális hátterükre épül.

Mi magyarok gazdaságilag nem igazán tudunk részt venni Nyugat-Afrika életében, de ha tudnánk, akkor se látszik rá különösebb hajlandóság. Nem látszik – vagy nincs is – átfogó, egységes Afrika politika Magyarországon. A rendszerváltás után az ország szinte kivonult Afrikából, feladva mind politikai, mind kiépített gazdasági bázisait. Ebben az esetben miért nem veszünk részt a szellemi tőkénkkel? Szükség lenne egy átgondolt – természetesen az ország „erejét” figyelembe vevő –, felső politikai szinten elindított irányvonalra, ami meghatározhatná a későbbiekben Magyarország és Nyugat-Afrika, tágabb értelemben Magyarország és az egész afrikai kontinens politikai és gazdasági viszonyát.

Mint látjuk, halljuk, tapasztaljuk, Nyugat-Afrikában nem oldódott meg a krízishelyzet. Jelenleg Elefántcsontpart borítja tűzbe a térséget. Előtte – csak néhányat felsorolva – Sierra Leone, Libéria, Nigéria voltak azok az országok, amelyek felborították a terület békéjét. Melyik lesz a következő ország, lesz-e következő? S mikor lesz ennek vége?

Születik-e egy olyan hathatós nemzetközi akarat, és hozzá a megfelelő támogatás, ami gátat tud szabni a folytonos háborúknak Nyugat-Afrikában? Vagy csak továbbra is várunk, és nézzük, ahogy ezek a gyönyörű, a jelenlegi helyzetnél sokkal többet érdemlő országok tönkreteszik egymást és magukat?

NYUGAT SZAHARA FÜGGETLENSÉGÉNEK POLITIKAI ESÉLYEI

AHMED, Szliman
(a Szahara Alapítvány igazgatója)

Tisztelt Elnök Úr, Tisztelt Tanácskozás, Hölgyeim és Uraim!

Nyugat-Sahara 266 ezer km² kiterjedésű terület Afrika észak-nyugati részén, az Atlanti óceán partjánál terül el. A zömében sivatagos terület foszfátban gazdag, a partjai mentén a halászsákmány a szomszéd államok partjainál foghatóénak a többszöröse.

A terület 1975-ig spanyol gyarmat volt, azonban a gyarmati hadsereg kivonulása után sem jutott szuverenitáshoz. Foszfátjának és halászatának megszerzése érdekében Marokkó és Mauritánia megszállta és egymás között felosztotta a három magyarországnyi területet.

Nyugat-Sahara népe nem fogadta el az újabb gyarmatosítást, és megalakította saját kormányát. Ezt a kormányt a harmadik világ 80 állama elismerte, és az Afrikai Unió is a tagjai közé fogadta. A kormány és a saharai nép által alkotott POLISARIO Front fegyveres harca eredményeképpen Mauritánia végül kivonult a területről, azonban Marokkó nem, sőt, a korábban Mauritánia által megszállt földeket is elfoglalta.

1991-ben az ENSZ közreműködésével fegyverszünet jött létre Marokkóval. Az ENSZ által javasolt rendezési terv elismerte Nyugat-Sahara önrendelkezési jogát, és ennek megfelelően azt indítványozta, hogy népszavazás döntson az önállóság vagy Marokkóhoz való csatlakozás között. A POLISARIO a béke érdekében elfogadta ezt a kompromisszumot, azonban Marokkó a népszavazás megtartását a mai napig halogatja, közben évente több tízezer marokkóit telepít be Nyugat-Sahara területére, hogy annak demográfiai viszonyait megváltoztassa, és megalapozza egy későbbi népszavazás Marokkóhoz csatlakoztató döntését. Ez csalás. A nyugat-szaharai nép ragaszkodik hozzá, hogy csak olyanok vehessenek részt a népszavazáson, akik a korábbi spanyol vagy a saharai törzsek nyilvántartásaiban szerepeltek.

Kofi Annan ENSZ főtitkár külön megbízottjaként James Baker egykori amerikai külügyminiszter 2003-ban egy több lépcsőből álló béketervet dolgozott ki. Ezt az ENSZ Biztonsági Tanácsa elfogadta, Marokkó azonban

visszaautasította, mivel a demokratikus népszavazás esetén, ami ennek a tervnek is központi eleme, elveszítené a területet.

Az ENSZ-ben Marokkó elnyomó és beolvasztó politikájának legerősebb szövetségese vélhetőleg Franciaország, amely Marokkó fontos kereskedelmi partnere – különösen, ami a fegyverkereskedelmet illeti. De ennek oka az is, hogy a POLISARIO-t a franciák számára függetlenné válásával igen jelentős nemzeti presztízsvesztést hozó Algéria is támogatja. Algéria évtizedek óta befogadja azt a közel 250 ezer Nyugat-szaharai állampolgárt, akik a marokkói megszállás elől menekültek el a dél-algériai sivatagba és a Tindauf környéki menekülttáborokba.

A konfliktus magva továbbra is az, hogy Nyugat-Szahara népe nem kíván marokkói fennhatóság alatt élni. Jogos igényük, hogy Marokkó és a nemzetközi közösség tartsa tiszteletben a nemzeti önrendelkezés jogát. Ha jövőre sikerül megtartani a népszavazást, akkor esély van rá, hogy a nemzetközi jognak megfelelően lezáruljon a konfliktus. Ez jelentős hozzájárulás volna a jogrend világméretű helyreállításához.

Természetesen nem vállalkozhatunk arra, hogy már most felvázoljuk a megoldáshoz vezető út részleteit, de bizonyosak vagyunk abban, hogy ezen az úton fontos mérföldköveknek számítanak azok a nemzetközi megnyilvánulások, amelyek nemzetközi szinten fejezik ki az igényt ennek a gyarmati helyzetnek a felszámolására. Tarthatatlan állapot, hogy amíg az európai államok már évtizedekkel ezelőtt visszaadták az önállóságot a korábbi gyarmataiknak, addig a területéről megszerezhető gazdasági javakért éppen egy afrikai állam kezelje gyarmatként a szomszédját.

Nyugat-Szahara népe a továbbiakban is mindent meg fog tenni országa szuverenitása, a saharai nép önrendelkezésének megszerzése érdekében. Ezt elidegeníthetetlen jogunknak tekintjük. A POLISARIO egyre erősödő népe szilárdan bízik abban, hogy a nemzetközi béke megerősítéséhez nélkülözhetetlen a gyarmati viszonyok teljes felszámolása földünk egész területén.

Rendületlenül hiszünk a nemzetközi szolidaritásban és abban, a nemzetközi szervezetek hozzásegítik Nyugat-Szahara népét, hogy elfoglalhassa méltó helyét a világ független államainak a közösségében. Nyugat-Szahara az Afrikai Unió teljes jogú alapító tagjaként számít mindazok támogatására, akik hisznek a demokratikus jogok erejében és érvényesülésében.

AZ AFRIKAI UNIÓ SZEREPE A TERRORIZMUS ELLENI HARCBAN

SUHA György Dr.
(a Gambiai Köztársaság Konzuli Képviselőjének vezetője)

Tisztelt Elnök Úr, Hölgyeim és Uraim!

Miért fontos kérdés a terrorizmus elleni afrikai harc egy új EU-tagállam Afrika-politikájának kialakításakor?

A NEFE és a segélyezés folyamata sok szempontból a biztosítási konstrukcióra hasonlít, a fejlett államok fizetnek azért (is), hogy biztonsági kockázataikat minimalizálják a térség irányából (migráció, terrorfenyegetettség stb.)

Elegendő-e, ha a terrorizmus visszaszorítását célzó világméretű összefogás csak a terrorszervezetekkel szembeni fellépést szolgálja, avagy inkább a társadalmi, gazdasági, politikai okok megszüntetésére kell irányulnia?

A 2001. szeptember 11-i amerikai terrortámadás után oly sokszor felvetett és igazi válasz nélkül hagyott dilemma korántsem újkeletű, ráadásul afrikai kontextusban egy kicsit mást is jelent.

Az amerikai külügyminisztérium adatai alapján, kb. húsz évvel ezelőtt (1983) mintegy ötszáz terrortámadás 40%-a irányult az Egyesült Államok ellen; a merényletek 3,4%-át szubszaharai Afrikában követték el. Frissebb adat nincs, 2001 óta sincs, a becslések ugyanakkor 10–15%-ra teszik ezt az adatot. Nem nagyságrendi növekedés, de tendenciózus.

A statisztikai adatokból kiolvasható tények dacára a globális terrorizmus napjaink egyik súlyos problémájává vált Afrikában is. Mit tesz az AU, mit tesznek a kormányok a jelenség visszaszorítása érdekében ?

Kronológiai visszatekintés:

1999-ben az AU Állam- és Kormányfőinek Algíri Közgyűlésén elfogadták a Terrorizmus megelőzéséről és a terrorellenes harcról szóló afrikai konvenciót.

2001. szeptember 11. után pedig nagyon gyorsan, október hónapban, Dakarbán kiadták a Közös Nyilatkozatot (Dakari Deklaráció), amely egyértelműen elítéli a terrorizmus minden formáját.

2002. szeptember: A legnagyobb horderejű lépés azonban szinte napra pontosan egy évre, szeptember 11-én után következett be, az AU Kormányközi Konferencia, Algírban elfogadta az akcióprogramot amely a politikusok reményei szerint hatékony eszköze a terror elleni afrikai harcnak.

Ennek főbb pontjai:

1 Közös rendészeti és határellenőrzési programok beindítása:

– elektronikusan olvasható útlevelek, passport-stoplist, ECOWAS-útlevel,

2. Törvényalkotási és jogi kötelezettségek vállalása:

– egységes bizonyítási eljárások a terrorizmus kérdéseit érintő büntető jogszabályokban,

– kiadatási eljárások leegyszerűsítése

– jogharmonizáció: felbujtó, bűnsegéd szerepek súlyos szankcionálása,

3. Pénzügyi intézkedések bevezetése:

– pénzmosás-elleni intézkedések, adatcsere

– anonim bankszámlák felszámolása

– nyilvánvaló terror-előkészületek esetén számlák zárolása, értékek, eszközök lefoglalása

– szakmai továbbképzés

4. Információcsere (konzuli képviseltek saját tapasztalatokkal is rendelkeznek!)

– titkosszolgálati és hatósági adatcsere (vízum-tiltólisták stb.)

– TAR (Terrorism Activity Reporting) rendszer bevezetése, adatbázisok létrehozása (Nigéria és a TAR Format)

5. Terrorizmus kutatására létrehozandó központ létrehozását határozták el Algíri székhellyel.

(2003. július)

Bush amerikai elnök Szenegálban megkezdte afrikai körútját. Ezenkívül ellátogat Dél-Afrikába, Botswanába, Ugandába és Nigériába is. Innen számítható az afrikai terrorizmus iránti érdeklődés Washington számára.

Amerikai vélemények szerint a bukott, illetve gyenge államok – Afrikában és másutt is – a terrorizmus melegágyaként szolgálnak. Ezért tartják fontosnak, hogy stabilizálják a segítségre szoruló afrikai országokat. A terrorizmus kontextusában megnövekedett fontosságának egyik kiváltó oka, hogy Afrika általában is fontosabbá válik, részben olajszállítóként, részben pedig, mint a világ utolsó nagy, feltáratlan piaca.

Ugyanakkor Bill Fletcher, a washingtoni Transzafrika Fórum vezetője szerint sürgetőbb kérdések is vannak a terrorizmusnál:

„Az afrikai terrorizmus nem a legfontosabb kérdés, amivel a kontinens szembenéz. Beszélhetnénk a polgárháborúkról, az AIDS-ről, az éhínségről vagy a hatalmas szegénységről. Az amerikai kormányzat csak nagyon keveset tud ajánlani ezekkel a jelentős kérdésekkel kapcsolatban”

Amerikai szemmel, globális nézőpontból ezek az érvek nem találtak meghallgatásra. Az USA és a nemzetközi közösség számára az átláthatatlan családi, gazdasági érdekszövetséggel behálózott afrikai kormányok, a meglévő korrupciós jelenségek még mindig a terror-potenciált jelenítik meg. Ezért óriási lépés az AU önszabályozási kezdeményezése, amelynek gyakorlati eredményeit az elkövetkező években remélhetőleg egy globális, szub-szaharai biztonságjavulás keretében érzékelhetjük majd.